

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки та психології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ОСОБЛИВОСТІ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВАЖКОВИХОВУВАНOSTI
ДИТИНИ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

СЕГЕДІ БЕАТА ОТТІВНА

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 012 Дошкільна освіта

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 10 /27 жовтня 2021 року

Науковий керівник:

Гаврилюк Ілона Юліївна

ст. викладач

Завідувач кафедрою:

Біда Олена Анатоліївна,

доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 2022

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра педагогіки та психології

Кваліфікаційна робота
ОСОБЛИВОСТІ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВАЖКОВИХОВУВАНOSTІ
ДИТИНИ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Сегеді Беата Оттівна

Освітня програма: 012 Дошкільна освіта

Науковий керівник: **Гаврилюк Ілона Юліївна**

ст. викладач

Рецензент: **Бергхауер-Олас Емьовке Ласлівна,**
PhD, доктор філософії з галузі соціальні та поведінкові науки

Берегове
2022

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Pedagógia és Pszichológia Tanszék

NEHEZEN KEZELHETŐSÉG KIALAKULÁSÁNAK PREVENCIÓS LEHETŐSÉGEI AZ ÓVODAI NEVELÉSBEN

Szakedolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Szegedi Beáta

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program: 012 Óvodapedagógia

Témavezető: Gávriľjuk Ilona

főiskolai adjunktus

Recenzens: Berghauer-Olasz Emőke

PhD, főiskolai docens

TARTALOM

Bevezetés	6
I. A „NEHEZEN NEVELHETŐSÉG” FOGALMÁNAK ÉRTELMEZÉSE	8
1.1. A “Nehezen kezelhetőség” és kategóriái	10
1.2. A nehezen kezelhetőség kialakulásának befolyásoló tényezői	13
1.2.1. Anya-gyermek kapcsolat.....	13
1.2.2. Nem megfelelő bánásmód.....	15
1.2.3. Pszichés eredetű fejlődési zavarok.....	16
II. A NEHEZEN KEZELHETŐSÉG PREVENCIÓS LEHETŐSÉGEI	18
2.1. A család és az óvoda együttműködésének lehetőségei a megelőzésben	19
2.2. Szülők pedagógiai és pszichológiai ismereteinek bővítése, mint prevenció	
pedagógiai feladat	21
2.3. Viselkedési zavarok korrekciós lehetőségei az óvodában	22
2.3.1. A gyermek szükségleteinek megismerése és kielégítése	26
2.3.2. A bánásmód megválasztása az érettség függvényében	27
III. A NEHEZEN KEZELHETŐSÉG MEGELŐZÉSÉBEN MEGJELENŐ	
TENDENCIÁK VIZSGÁLATA KÁRPÁTALJAI ÓVODÁKBAN	28
3.1. A vizsgálat eredményeinek elemzése	29
Összefoglalás	43
Rezümé (ukr. nyelven)	44
Hivatkozott irodalom.....	45
Mellékletek.....	49

ЗМІСТ

Вступ.....	6
I. ПОНЯТТЯ «ВАЖКОВИХОВУВАНOSTI».....	8
1.1. Класифікація «важких»дітей	10
1.2. Чинники та причини виникнення «важковиховуваності»	13
1.2.1. Взаємозв'язок матері та дитини	13
1.2.2. Неналежне сімейне виховування дитини	15
1.2.3. Психічні розлади дитини.....	16
II. ОСОБЛИВОСТІ ПРЕВЕНТИВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ВАЖКОВИХОВУВАНИМИ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	18
2.1. Взаємодія дошкільного закладу і сім'ї як складова превентивної роботи.....	19
2.2. Підвищення психолого-педагогічної культури батьків як превентивна робота	21
2.3. Корекція поведінкових порушень у дітей дошкільного віку	22
2.3.1. Впізнання і задоволення потреб дитини	26
2.3.2. Адекватне ставлення до дитини відповідно рівню розвитку	27
III. ВИВЧЕННЯ ТЕНДЕНЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ РОБОТИ З «ВАЖКОВИХОВУВАНИМИ» ДІТЬМИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАКАРПАТТІ.....	28
3.1. Аналіз результатів дослідження.....	29
Висновки	43
Резюме (укр. мовою)	44
Використана література	45
Додатки.....	49

Bevezetés

Szakedolgozatom témája: „Nehezen kezelhetőség kialakulásának preventív lehetőségei az óvodai nevelésben”. Célja feltárni a nehezen kezelhetőség jelenségének korrekciós lehetőségeit, módszereit, szakirodalmi források által és online kérdőíves módszer segítségével.

A téma aktualitása: az óvodapedagógus számára elengedhetetlen ismerni, a nehezen kezelhetőség fogalmának értelmezését. Az óvodapedagógusnak olyan tudással kell rendelkeznie, amely alapján meg tudja különböztetni a sérülés okán jelentkező nehezen kezelhetőség jelenségét, a környezeti hatások, a nem megfelelő bánásmód és nem megfelelően megválasztott nevelési stílus miatt kialakult viselkedési zavaroktól. Tudni felismerni és megfelelő pedagógiai módszerek segítségével befolyásolni a fejlődés irányát a gyermek egészséges személyiségfejlődése érdekében. Az kisgyermek sosem hibás abban, ha nem tudja irányítani a vágyait, a viselkedését, hiszen ebben az életkorban a szabálytartás készsége még nem alakult ki. A pedagógus szakmai felkészültsége segíti a szeretetteljes, befogadó közeg kialakítását, melyben a gyermek biztonságérzete kialakul, amivel a nehezen kezelhető gyerekképpé válik a felnőttel és a vele egykorúakkal való együttműködésre az egészséges fejlődés jegyében.

A kutatás feladata: szakirodalmi forrásokra támaszkodva feltárni a nehezen kezelhetőség típusait, kialakulásuk okait és preventív lehetőségeit. Kérdőíves vizsgálat segítségével feltárni azokat a módszereket, amelyeket az óvodapedagógusok alkalmaznak az óvodai nevelésben, a nehezen kezelhetőség megelőzése érdekében.

A szakedolgozatom három fejezetből áll. Az első fejezetben feltárom a nehezen kezelhetőség fogalmát, fajtáit és kialakulásukat befolyásoló tényezőket. A nehezen kezelhetőség kategóriájába tartoznak: a fogyatékoság, az agresszivitás, ADHD figyelemzavar, de kialakulhat hátrányos helyzet miatt is. A nem biológiai ok miatt kialakult nehezen kezelhetőség esetében az ok, ami kiváltja ezt a jelenséget, elsősorban az elhanyagoló bánásmód az anya-gyermek kapcsolatban, a rosszul megválasztott nevelési stílus (nevelési hibák) és a gyermekbántalmazás.

A második fejezetben szó esik a prevencióról, azaz a megelőzéséről. Itt a megelőzés lehetőségeiről és annak módszereiről szólnak. A korrekciós módszerek között bemutatásra kerül a rajz, a mese és a játék, melyek segítségével az óvónő olyan helyzetbe hozza a gyermekeket, amelyben megfelelő minták, viselkedési stratégiák gyakorlására ad lehetőséget. A játék – univerzális pedagógiai eszköz, amelyben tanul, megért, gyakorol.

Bemutatásra kerül a „szeretet nyelv” jelentősége és hatása az óvodai nevelés eredményességére, különös tekintettel a nehezen kezelhető gyermekkel való bánásmódban. Kiemelt hangsúlyt kap a család és óvoda együttműködésének szerepe és jelentősége, a nehezen kezelhető gyermekek körülményeinek, és fejleszthetőségének kialakítása érdekében.

A harmadik fejezetben a kérdőíves kutatás bemutatása és eredményeinek interpretációja kerül bemutatásra. A kérdőív kérdései három elemet foglal magába:

- Az első kérdéscsoport az óvónő korára, végzettségére, az óvodában eltöltött évek számára, valamint óvoda helyzeti meghatározására irányul;
- A második kérdéscsoport a nehezen kezelhetőség jelenségének előfordulási gyakoriságát, fajtáinak meghatározását valamint a velük való bánásmód módszereinek vizsgálatát célozza meg;
- A harmadik kérdéscsoport a nehezen kezelhetőség kialakulásának megelőzésére alkalmazott módszerek típusait vizsgálja.

A „nehezen kezelhető” gyermekekkel való bánásmód és az óvodapedagógusok által alkalmazott módszerek vizsgálatához, a Kárpátaljai óvodákra vonatkozólag az alábbi hipotézisek bizonyítása valósul meg.

1. *Hipotézis:* A Kárpátaljai óvodákban a nevelés során a viselkedés korrekció érdekében az óvónők nem alkalmaznak büntetést.
2. *Hipotézis:* A Kárpátaljai óvodákban valamennyi óvónő, a gyermekekkel való kommunikációban intenzíven használja a „szeretetlenyelmet” a „nehezen kezelhetőség” megelőzése érdekében.
3. *Hipotézis:* A Kárpátaljai óvodákban, a nehezen kezelhetőség korrekciójában, az óvónők a játékot tartják a leghatékonyabbnak.

I. A „NEHEZEN NEVELHETŐSÉG” FOGALMÁNAK ÉRTELMEZÉSE

A problémás, vagy nehezen nevelhető gyermek az a gyermek, aki az életének meghatározott nevelési követelményeket és társadalmi követelményeket valamilyen oknál fogva nem tudja teljesíteni. Ezek az okok lehetnek átmeneti vagy huzamos ideig tartó emelet lehet ez belső vagy külső okok miatt kialakult problémák. Két oka van a sikertelen nevelésnek, az egyik a kimutatható organikus károsodás, amely a követelményt olyan esetben is megnehezíti, amikor a gyermek akar teljesíteni vagy a követelmény igen kevés részét tudja csak megfelelni. A másik a környezeti ártalmakból ez az anyagi vagy érzelmi védetség hiányából tud fakadni emelet nem megfelelő eszközök használatából is (Nagy, 1978: 226-227).

A társadalom olyan szabályokhoz köti az embereket, akik benne élnek vagy a magatartást ami a „jó”, a „normális” vagy „helyes”, de viszont ha megtörténik a megszegés az pedig a „helytelen”, „rossz” cselekvéseket eredményezi. Ezek mind az emberi közösségre bizonyul, akár felnőttekre vagy kisgyerekekre. Ezek a létezésünk minden egyes pillanatába beleszövődnek ezek szabályok, az egyszerű hétköznapi cselekvésektől a fontos döntésekig (Ranschburg, 2012: 3).

Több kifejezés is létezik az alkalmazkodási nehézségekre. Használatos a nehezen nevelhetőség, a magatartási rendellenesség, integrálódási zavar, a túl feltűnő viselkedés, az érzelmi zavar, az inadaptált magatartás, a nevelési nehézség és más hasonló megnevezés. Nézőpontbeli, és értelmezésbeli különbséggel kapcsolódnak össze a fogalom meghatározásának elemzése (Balogh-Tóth, 2005).

„A normák nem örök érvényű igazságok ezek a kultúra termékei, tehát a kultúránként eltérőek, és az időben is együtt változnak a kultúrával, mely létrehozta őket. Így azután időről időre felmerül a kérdés a normaszegés elegendő kritérium-e a zavart emberi magatartás meghatározására? Kétségtelen azonban, hogy a normák, minden viszonylagosságuk ellenére, oly mértékben beépülnek a személyiségünkbe, annyira abszolútnak éljük meg érvényességüket, hogy a rendszeres vagy látványos normaszegőt hajlamosak vagyunk „rendellenesnek”, „betegnek”, „zavartnak”, „abnormálisnak” minősíteni” (Ranschburg Jenő, 2012: 4).

Azok a gyerekek akik nem igazodnak a szabályokhoz, normákhoz nem tartásuk be azokat vagy kivonják magukat a hatásuk alól ezek a nehezen nevelhető gyerekeknek minősülnek. Zavarják a csoportban lévő gyerekek koncentrációjukat és az óvónőket a magatartásukkal.

A mindennapi pedagógiai módszerekkel nem lehet hatni és eredményt elérni náluk. Külön módszert kell alkalmazni, hogy eredményt érjünk el ezeknél a gyerekeknél (Balogh-Tóth, 2005).

Az intézményi normák azt hangsúlyozzák hogy nehéz nevelni azokat a gyermekeket, akik megsértik, kivonják magukat a szabályok alól, nehezen tudnak beilleszkedni. A mindennapi megszokott nevelési stratégiákkal nem lehet eredményt elérni náluk (Ranschburg: 2012: 6).

Nehezen érvényesíthető elvárás a gyermekkorban fennálló betegségtudat. Egészségi problémának minősíthető a gyermek magatartása, de viszont betegségtudattal viszont nem találkozunk, de viszont e miatt a gyerek szenved, a rendellenes tünetek miatt a szülő mégsem kér segítséget bárkitől is. Tekintettel arra sokszor használják a hiányos alkalmazkodást a rendellenes viselkedés definiálása során. Ebben az esetben meg kell határozni, hogy az egyén képes-e megfelelni azoknak az igényeknek, feladatoknak, amelyeket élete, környezete, gondoskodik róla. Ez a gyermek esetében azt jelenti, hogy képes igazodni a család életstílusába, beilleszkedni az óvodai és kortárs kapcsolatrendszerbe. Az „elégtelenség” és a „nem megfelelés” elvárás első pillantásra azonosnak tűnnek, de van bizonyos szintű átfedés, hiszen a legtöbb norma olyan szabály, amely arra jelez, hogy igazítsuk viselkedésünket a önmagunk és populáció igényeihez (Ranschburg: 2012: 6).

Az óvodáskorban elég gyakoriak az ellentmondások a család és az óvodai nevelés köztől adódóan. Sokszor lehet látni, hogy a szülő az óvodába hozva gyermekét olyan magatartást követel, amit valószínű otthon, ilyen magaviselet miatt büntetésben részesülne. De gyakori viszont ennek a fordítottja. Előfordul, hogy a szülő kéri gyermekét, hogy viselkedjen jól, mindig hallgasson az óvodapedagógusára. De otthon nem tartja fontosnak ezeket, a helyes viselkedési normákat. A gyermekek ilyenkor bizonytalanságban nőnek fel, mivel nem értik miért követelnek otthon a szülők mást mint az óvodában a pedagógus miért nem azonosak ezek a követelmények. Így az emberi élet mikéntje így tisztázatlannak tűnik előtte. Ennek lehet az eredménye, hogy a gyermek nem fogad szót, nem veszi komolyan a szüleitől való elvárásokat, cinikus vagy az agresszív magatartásban találja a viselkedésének potencióját (Perlai, é.n.: 16-17).

A nehezen nevelhető az a gyermek, akinek a magatartása nem felel meg, az életkorával nem konzisztens, s aki a nevelés folyamatát hatását valamilyen okból kifolyólag nem fogadja be, nem interiorizálja, azoktól elzárkózik, illetve azoknak rövidebb-hosszabb távon

ellenáll. A nehezen nevelhetőség tünetei között meg találjuk a beilleszkedési problémákat, a rendellenes társas kapcsolatokat is (Perlai, é.n.: 16-17).

Azoknál a gyermekeknél, akik nehezen nevelhetőek nem lehet megfelelő eredményt elérni az általánosan használt módszerekkel. De viszont ezek ellenére ezek a gyerekek nem igényelnek még gyógypedagógiai korrekciós nevelést. A nehézségek háttérében gyakran idegrendszeri rendellenességek, érzelmi, intellektuális vagy akaratilag fejlődési zavarok állnak. Ezek pedagógiai problémát alkothatnak a családban, és ugyanúgy az óvodai intézményben, aminek a megoldása csupán nem más, mint a nevelési módszerek felcserélése panaszra kiváltó okok megtalálása, megszüntetése és korrigálása. Igencsak komplikált feladat az okok feltárása mivel sok területet tud érinteni. Ezért összefüggésben állhat biológiai tényezőkkel, összefüggésben állhat genetikai tényezőkkel vagy pszichoszociális tényezőkkel, családi környezeti feltételekkel, szocializációs feltételekkel, vagy pedagógiai veszélyekkel. Ezért a módosításhoz szakmai részvételre van szükség. A szakértők között nincs egyrangú álláspont a nehezen kezelhetőség megnyilvánulásának formájában. Ez azzal magyarázható, hogy nehéz meghatározni a nehezen kezelhetőség tüneteit, okait, típusait (Fodor, 2008:73).

1.1. A “Nehezen kezelhetőség” és kategóriái

A fogyatékos gyermek

A fogyatékoság jelentésének állattalán értelmezése vissza nem fordítható állapot, sérülés, alapvető szükségletek, defektus az idegrendszeri tulajdonságok, és a biológiai jólét körében. Gyógypedagógiai alap definíciónak tekintjük, mivel jelöli a jellemvonást, ami azt az egyént rászorulttá teszi az ellátásra (Kiss, Sz.Makó 2010: 103).

A fogyatékoság a belső vagy külső tényezők hatására kialakult gyermeki szervezet ontogenetikus fejlődési folyamatának többnyire korai szakaszaiban, örökletes genetikai vagy szerzett sérülések által korlátozott sajátos rendellenességek, elégtelenségek által meghatározott állapota. Ez egy negatív állapot, amely a lelki, testi és érzékszervi funkciók vesztesége jellemző a személynél. Ez nagymértékben hátráltatja a gyermek fejlődését, korlátozza a sajátos tevékenységek végzését, nehezíti a teljesítményt, és természetesen a társadalomba való beilleszkedését. A pedagógiai szempontból tekintjük azokat fogyatékos gyermekeknek, akik a személyiségük szintjén olyan súlyosságú elégtelenséggel rendelkeznek, amit nem lehet rendszerint semlegesíteni, gyógyítani, vagy legjobb esetben

is csupán csak csökkenteni, vagy kompenzálni lehet bizonyos mértékben (Fodor, 2008:61-63).

A fő ismertetőjegyei a fogyatékoságnak következők:

- egyértelmű testi, lelki, intellektuális, érzékszervi sérülés, illetve rendellenesség;
- annyira kritikus a rendellenesség, hogy a gyermek pszichológiai, gyógypedagógiai vagy orvosi ellátás igényel;
- A sérülések vagy rendellenességek állandósult állapotban jelentkeznek, ezért szinte lehetetlen őket megszüntetni, és csak bizonyos mértékig enyhíthetők speciális oktatási módszerekkel és technikákkal;
- A gyermekek óvodai részvételét súlyosan hátráltatja sérülés vagy rendellenesség (Fodor, 2008:61).

Agresszív gyermek

Az agresszív vagy erőszakos gyermek fogalom arra vonatkozik, hogy bántó, ártó, romboló és fájdalmat okozó, károsító módon meg nyilvánul, személyek személyek és tárgyak irányába. Támadó a gyermek magaviselete, meg jelenik a fokozott belső érzelmi, feszültségek tiltások, sérelmek által kiváltott harag, büntetések, bosszúvágy, gyűlölet, féltékenység és irigység alapján jelenik meg. Az erőszakos jellem, különböző módon megnyilvánulhat szóbeli szinten: ez a káromkodás, a sértő, a trágár a bántó és a durva nem illedelmes beszéd és a másik mód a zsarolás, verekedés, vagyis fizikai módon. Igen nehéz és fontos nevelési segítségével ezek megakadályozása (Fodor, 2008.:69-70).

Az agresszív gyermekek egyértelműen nemcsak az óvodában, de otthon is nehezen kezelhetők. Több vizsgálat is bizonyítja, hogy a család, amelyben él, életmódban és nevelési rutinban egyaránt problémás. A viselkedési zavarok első jelei a gyermekeknél másfél éves korban jelentkeznek először, amikor elkezdnek beszélni, jární, azaz amikor elkezd szociálisan interakcióba lépni a környezetükkel (Ranshburg, 2009: 44).

Az agresszív viselkedés korrekciójára való tanítás során a fő cél az, hogy a gyerekeket egyrészt az agresszivitás társadalmilag elfogadható formáinak átvételére irányítsák, másrészt felkészítsék a gyerekeket a kialakult feszültségek levezetésére. A nevelő agresszió visszaszorítására irányuló erőfeszítéseinek megtiltása, kényszerítése vagy erőszakossága nem hoz elegendő eredményt (Fodor, 2008.:69-70).

A hátrányos helyzetű gyermek

Szociálpedagógiai fogalom a hátrányos helyzet kifejezés, azokra a gyermekekre vonatkozik akik elsősorban az átlagosnál nehezebb körülmények között élnek. Azok,

akiknek különféle sérülései vannak, amelyek rontják a normál fejlődési folyamatokat. Ezért fontos, hogy a gyermek egészséges fejlődését, a gyermek genetikai adottságainak megfelelő állapotának kialakulását, képességeihez viszonyított tanulmányi előmenetelét különböző környezeti tényezők valamilyen mértékben akadályozzák. Egy adott helyzet hátrányát mindig a normálisnak tekintett szempont alapján ítéljük meg (Fodor, 2008: 65).

A gyermek hátrányos helyzete a képességek további fejlődését is befolyásolhatja. Az adatok alapján elmondható, hogy a hátrányos helyzetű gyerekek 7-9 százalékponttal maradnak le kortársaikhoz képest. A hátrányos helyzetű gyerekek egy évvel a normál társaik elmaradást lehet észlelni (Józsa, 2016:69).

A szociálisan és kulturálisan hátrányos helyzetű gyermekek többrétegű az elmaradottsága. A gondolkodási képességek az inger gazdagság, a környezeti lehetőségek mértékében tudnak tudást létre hozni. A társadalmilag és kulturálisan hátrányos helyzetű gyerekek, még a kiváló intelligenciával rendelkezők is, kevesebb tudásra tesznek szert egy ingerszegény környezetben. Kevésbé fejlődik a korlátozott kódot használó nyelvi környezetben a folyamatos gondolkodásmód, elemző, verbális, ezért gondolkodásában szűkebb információ feldolgozási keretek alakulnak ki a szociokulturálisan hátrányos gyerekeknél. Az adott életkorban a fejlődési képesség nem fejlődik elég magas szintre ingerszegény környezetben. Ezen a területen a szociokulturálisan hátrányos helyzetű gyerekek elmaradottsága nagyrészt behozhatatlan, hiszen idős korban a deficitek jelentősen nem csökkenthetők, hiszen az agyfejlődés első évtizede meghatározó (Dudás, n.é.: 374).

ADHD figyelemzavar

Az ADHD az idegrendszer fejlődési rendellenességére, zavarára utal, amely a figyelemhiányos hiperaktivitási zavarral és a túlmozgásos viselkedés zavarral egy időben jelentkezik. Nem minden ADHD-val diagnosztizált gyermeknek vannak nehézségei mindegyik területtel, de minimum egyel küzd.

Az ADHD idegrendszeri fejlődési zavar, azaz általában születéstől fogva jelen van, és neurológiai hiányosságokkal vagy eltérésekkel jár. Az ADHD összefüggésbe hozható az agy különböző fejlődésével, egyes területeken fejletlenek, ami azt jelenti, hogy normál fejlődésű gyermekhez képest a gyermeknek több időre van szüksége a fejlődéshez (Cseri-Mohácsi, 2018:4).

A betegség kialakulásában nagy szerepet játszanak a genetikai tényezők, de a környezeti tényezők is befolyásolják a betegség kialakulását és fennmaradását.

Gyakran nehezen tudja fenntartani a koncentrációt feladatok vagy játékok közben (pl. nehézséget okoz a koncentráció fenntartása beszélgetések vagy hosszú mesék olvasása közben). Mások számára gyakran úgy tűnik, hogy nem figyel oda, amikor közvetlenül beszélnek hozzá (pl. úgy tűnik, hogy az elméje máshol jár, még akkor is, ha nincs látható zavaró tényező). Gyakran nem követi az utasításokat, és nem teljesíti a foglalkozásokon a feladatokat, vagy bármilyen feladatokat. Gyakran kézzé lába egyfolytában jár vagy kopogtat a lábával, vagy nem tud egy helyben ülni. Olyan helyzetekben, amikor egy helyben kell ülnie, gyakran elhagyja a helyét például feláll az csoportszobába (Cseri-Mohácsi, 2018: 5-6).

1.2. A “nehezen kezelhetőség” kialakulásának befolyásoló tényezői

A gyermeki fejlődést három tényezőre bontják a szakemberek, amelyek egymáshoz kötődnek szorosan:

1. A biológiai, azaz öröklött adottság.
2. Aktuális környezeti tényezők
3. Fiziológiai tényezők (Kelemen, 1986: 587).

A gyermek jelleme első szakaszban domináns hatással van a családi környezet a gyermek fejlődésére, az első évben elsősorban az anya-gyermek kapcsolatnak van fontos jelentősége, később pedig mind az óvoda környezetére és mint a család egészségére. A gyerekek fejlődését főként az érzelmi kapcsolatok irányítják. Ebben, korban a személyiség zavarok és nevelési nehézségek elsősorban pszichikai jellegűek. Ha a gyermek természetes szeretetigénye nem teljesül, elveszik a gyermek normális pszichés fejlődéséhez szükséges érzelmi biztonság. A legtöbb hiba a szeretet hiányosságából vagy a helytelen, eltúlzottságból fakad. Ez további pedagógiai hibákhoz vezet: lealacsonyítás és istenítés, engedékenység és szigor, háttér szorítása és előtérbe állítás (Kelemen, 1986: 588).

1.2.1. Anya-gyermekek kapcsolat

Biológia szükségletből fakad az anya iránti ragaszkodás. Az állatokon tett megfigyelések arra mutatnak rá hogy ez a ragaszkodás egy biztonságsszükséglet. Ha a kapcsolatot a gyermek oldaláról nézzük, akkor ez olyan szoros hogy már egy egységről beszélhetünk. Az életév korai szakaszai fejlődésének legfontosabb szakaszai mivel itt ebből a szoros kapcsolatból kioldódik a gyermek és kialakítja saját individualitását. Ehhez szükséges a mozgáskészségek és az érzékszervi működéseknek az érése. Amikor a hallás

már éles és már tudja elemezni a környezeti hangokat, amikor a látás már jól differenciál, majd ezután a mozgás által lehetőséget kap megismerni saját testének határait akkor a gyermekben elég információ, gyűlik össze saját magáról és ez után mélyíti el a kommunikációt (Buda, 1988: 83-84).

Az anya ekkor változatlanul fontos marad a gyermek számára, de viszont az eltávozásának és jelenlétének sokkal nagyobb a tudatossága. A gyermeknek az anya a legfontosabb ember a környezetében mivel hozzá kötött a gyermeki szükséglethez, ez a táplálék adás, ápolás és biztonság nyújtása. A gyermeknél az anyai szerepet más is betudja tölteni a biológiai anya helyet és akkor anyai jellegű kötődést ő kapja meg (Buda, 1988: 83-84).

Emberi sajátosság az újszülött gyermek kapcsolat az anyához vagy a nevelőjéhez. Ez egy olyan helyzet ami biztosítja a létet és ráutaltságot is határoz meg. A kisgyermekben meg van később ere az érzelmi megfelelője. E kapcsolat fontos része az újszülött életében mivel később ez bizonytalanságot eredményez. A gyermeknek ebben a korban hosszú ideig az egyetlen ember az életében az anya, számára ez a legfőbb emberi kapcsolat. Első mintája a kötődésnek, ami felcserélhetetlenek tudunk megélni. A legapróbb megbomlás is a gyermekben feszültséget tud eredményezni és az anyában is (Mérei, 1970: 25-26).

Az első hónapokban az anya gyermek kapcsolat nagyon szoros, de már ilyenkor is nagyon előnyös ha a gyermeknél több kötődés is kialakul a család körében, mivel az anyai kötődés át tud kötődni másokhoz is. Így nem lesz annyira érzékeny a gyerek és nem függ annyira az anyától. A korai anya-gyermek kapcsolat korai fázisa nagyon érzékeny és ekkor nagyon sok trauma megterhelés érheti a gyermeket és eme dolgokról az anya nem tehet mivel őrá is nagyon sok teher nehezedik ebben a korszakban. Nem egyedüli személy az anya a gyermek körül akkor az már nagyon hasznos az életév második felében. Nagyon jó áramlat a napjainkban hogy az apák is részt vesznek a gyermekkel való foglalkozással (Buda, 1988: 84-85).

A megkapaszkodási reflex 4-5 hónapig kiváltható a születéstől. Egy másik vizsgálatban Watson úgy írta, hogy ez a reflex minden normális újszülöttnél alapvető reakció. A megfigyelések bizonyítják hogy ez a reflex a csecsemőkor végéig tart viszont visszatér időnként. Visszatér olyan állapotokban mint a félelem, bizonytalanság, veszély, fájdalom hatására a fogóreflex hatására fogjuk meg a körülöttünk lévő tárgyakat (Mérei, 1970: 28-29).

1.2.2. Nem megfelelő bánásmód

Minden gyermek nevelése egyéni mérlegelést és bánásmódot igényel. A gyermek kiegyensúlyozott és harmonikus fejlődését a családban számos tényező összefonódása biztosítja: a kiegyensúlyozott, bizalmas, szereteten alapuló légkör igénye, a harmonikus nevelési eljárások alkalmazása, a gyermek objektív megítélése fejlődő gyermek. Előnytelen légkörben nem érvényesülnek a pozitív hatások. Nincs értelme a rendszeres étkezéseknek, fürdetéseknek, ha nem kapcsolódik hozzá az öröm, a szeretet kifejezése, szeretetnyilvánítás (Kovács–Bakosi,2004: 192).

Ha a gyermek ellenkező, reakciót tapasztal: az anya megengedi, az apa nem, a kapcsolata a felnőttel is el bizonytalan, ez hátráltathatja őt a környezetben való tájékozódásban és különböző szokások kialakulásában. A túlbecsülés arrogánssá, elsőpróvé teheti, az alábecsülés (Ezt te még nem tudod!, Nem vagy elég jó hozzá!) pedig gátlásokat kelthet. Általánosságban elmondható, hogy a legtöbb családnak van elképzelése arról, hogyan akarja felnevelni a gyermekét: „gondolkodjon gyorsan”, „talpraesett legyen”, „szorgalmas legyen” stb. A megvalósítási módszerek azonban számos eltérő tulajdonságot mutatnak. A sajátos hatásszervezésből adódóan úgy nevezet pedagógus típusokat különböztethetünk meg (Kovács–Bakosi,2004: 192).

Adva van egy kisgyermek, akit három éves korától ver az alkoholista apja, és amikor a gyerek meghalja, hogy ép érkezik haza az apukája, már szalad egy titokzatos helyre számára és magára csukja az ajtót, és reszket, hogy mikor talál rá az apja. Ekkor kialakul benne egy olyan kép, hogy ő teljesen haszontalan, semmire sem jó, aki nem érdemel szeretetet. Ha egy négy éves gyermeket bántanak, ő sohasem gondol arra, hogy őt igazságtalanul bántják, mivel ő úgy gondolja, hogy a felnőtt sohasem lehet igazságtalan. Büntudata van neki, mivel bántották szóval ő rossz volt. Kialakul benne egy negatív kép magáról és ez annyira beleívódik a vérében, hogy felnőttkorában menekülni akar mindenáron otthonából, hogy belefut pont olyan férfiba, mint apja volt, hogy kiprovokálja azt, hogy bántsák, hogy megint azt érezze, hogy nem is érdemel semmilyen szeretetet (Ranschburg et.al., 2007: 320).

A sarokba szorítás, mint családi játssza ez minden gyermekes családban zajlik. A lényege ennek a játsszának, hogy az egyik családtagot (rendszerint a gyereket), beszorítjuk a sarokba. Ezek családi sarokjátsszák nagyon sok családban zajlik, többnyire nem tragikus kimenetelő, de a kedély állapotot kiemelhetően rontja. Az ember addig keres

a másikban hibát ameddig nem talál és így szorítja sarokba (Ranschburg et.al., 2007: 322).

Sokan úgy vélik, igazán nincs semmi gond a büntetéssel: a helyes magatartást megjutalmazzuk, a helytelen pedig megbüntetjük. A dolgok azonban nem ilyen egyszerűek. Az első gonddal már akkor találkozhatunk, amikor el akarjuk dönteni, hogy mit nevezünk helyes és mit helytelen magatartásnak. Vagyis az „erény”-ről és a „vétek”-ről az egyes családokban erősen eltérő fogalmak alakultak ki. Fontos, hogy ezzel a kérdéssel részletesebben foglalkozzunk, hiszen eredményes nevelői hatást csak helyesen alkalmazott jutalmazással és büntetéssel érhetünk el. Amikor a szülő a gyermek megbüntetésére kényszerül, a büntetések három típusából választ: tárgymegvonásos, fizikai vagy úgynevezett én-megvonásos büntetést alkalmaz (Ranschburg, 2003:119).

1.2.3. Pszichés eredetű fejlődési zavarok

Viselkedési és magatartási zavarok akkor jönnek létre, ha az pszichés akarati funkciók hátterében sérülés áll fenn. Ha eltérő a tempó az átlagostól, akkor inadaptációról beszélünk és emellett igen hiányosnak bizonyul a beszéd dőcögős és egyaránt jelen van a beilleszkedési zavar. Egy állandó beilleszkedési zavarról beszélünk és nem magatartási problémáról. Tünete az érzelmi akarati funkciók elsősorú sérülése. A szorongásos és hangulati zavarok lehetnek félelem, szorongás, kórházi kezelés, érzelmi instabilitás, agresszió, bohóckodás, dührohamok. A neurotikus megnyilvánulás magában foglalhatja a az éjszakai felriadásokat és a nappali és éjszakai ágybavizelést (Tasnádi, 2008:2-3).

A gyermekkori alvászavarokat minden esetben, intenzitásuktól függetlenül, és az élet bármely szakaszában komolyan kell venni. A konfliktusok és bármilyen trauma, amelyet ébrenléti állapotban élnek át, hozzájárul a kialakulásához. Emellett szerepet játszik a gyermek alvásszükségletének elhanyagolása, figyelem kívül hagyása és a nem megfelelő alvási körülmények is (Szilágyi, n.é.: 5).

Pszichés zavarok alakulhatnak ki azoknál az óvodásoknál, akik az egyik szülő elvesztése után hátrányos helyzetbe kerülnek. Ezek a betegségek lehetnek szorongásos élmények, önvád, bűntudat átélése, agresszió és nem egészséges kitörések formájában megjelenő hiperaktivitás, túlzásba vitt jó hangulat, jó kedv (Zsolnai, n.é.: 122). A kötődés ellentéte az elkülönülés. Ez általában akkor történik, amikor a gyermek néhány hétre elhagyja az anyját, majd újra találkoznak (Zsolnai, n.é.: 123).

A súlyosabb mentális fejlődési zavarok csecsemő és gyermekkorban fordulnak elő, és a központi idegrendszer biológiai fejlődésével szorosan összefüggő működési zavar, fejlődési károsodás vagy fejlődési elmaradás jellemzi. Ennek a késésnek vagy károsodásnak a jelei jelen vannak, és csökkennek az egyén növekedésével, de felnőttkorban is megfigyelhető enyhe elmaradás (Tasnádi, 2008:3-4).

II. A NEHEZEN KEZELHETŐSÉG PREVENCIÓS LEHETŐSÉGE

Minden kisgyermeknek más-más az élettapasztalata, amit magával visz az óvodába. Ezért fontos megérteni egy adott gyermek egyéni szükségleteit, belső motivált érdeklődését és természetes tevékenységeit annak érdekében, hogy a teljes személyiséget befogadhassuk és közvetett módon irányítsuk. Az így kialakított kiscsoportos élmények biztonságos, bizalmi és magabiztos személyes kapcsolatokat biztosítanak, amelyek a fejlődés alapján biztosítják a gyermek érzelmi állapotát. Ez nem csak a sérülések kezelésének, hanem az életfenntartásnak, az alkalmi boldogságnak, a testi-lelki egészségnek, fejlődésnek is előfeltétele (Dehelán, 2003).

A prevenció (megelőzés) azt szolgálja, hogy problémák megalakulása előtt a személyek, pedagógusok közbelépjenek, így meg tudják akadályozni a személyiség fejlődés rendellenességeit (Baffy et. al.,1981:186).

Az óvónőknek szembe kell nézniük azzal, hogy egyre sűrűben lehet nehezen kezelhető gyermekkel találkozni az óvodában. A kutatási tapasztalatok megerősítik a korai megelőzés fontosságát, ami az átlagon felüli viselkedési és tanulási problémákkal küzdő gyermekek nevelési, fejlesztő, korrekciós és adaptív gondozásának nagyobb hangsúlyt fektet. A segítségnyújtás egyik feltétele a pedagógusok szakmai módszereinek előkészítése, a másik fontos szempont a szakmai humanista hozzáállás, attitűd (Pinczésné, n.é.: 181).

A viselkedési zavarok több területen is előfordulhatnak. Lehetnek:

- a mozgás vagy cselekvés zavara,
- az idegrendszer működési zavarai,
- az érzelmi-indulati élet zavarai,
- az akarati élet zavarai,
- viselkedészavarok (Pinczésné, n.é.: 182).

A szakirodalomban többféle kifejezést használnak a viselkedési problémák jelenségének kezelésére: beilleszkedési nehézségek, alkalmazkodási nehézségek, nehezen kezelhető, magatartási zavarok, magatartászavarok stb. A viselkedési kérdésekre érdemes gyűjtőfogalomként gondolni. A „viselkedési probléma” egyetlen, általános definíciója nem határozható meg. A probléma magyarázata a norma, a mindennapi életre gyakorolt hatástól és a gyakoriságtól függően (Koncz, 2019: 6).

A gyermek életében a család és a nevelői-oktatói intézmény az úgynevezett elsődleges és másodlagos közeg, amelyben a szülők és a nevelők identitásmodellként szolgálnak. A felnőttek reakciója, viselkedése, és attitűdje befolyásolja a gyerekek viselkedését, a társas kapcsolatok minőségét, konfliktuskezelési és problémamegoldó képességüket mivel példát vesznek a felnőtt viselkedéséről. A gyerekekhez kapcsolatos viszonyulás erősen befolyásolja az oktatási attribúciók, vagyis az, hogy a felnőttek mit feltételeznek a gyermek viselkedésének kontextusáról, hogyan értelmezi és kategorizálja azt, és milyen előítéletei és előfeltevései lehetnek. Helytelen lehet a "problémás" vagy "átlagosnak, normálisnak" megjelölésű viselkedés. Fontos figyelembe venni a magatartási, beilleszkedési problémák hátterében a kognitív képességeket, a családi és társas kapcsolatokat, és az érzelmi-indulati életre ható tényezőket egyaránt (Koncz, 2019: 6).

2.1. A család és az óvoda együttműködésének lehetőségei a megelőzésben

A közoktatás egyik legfontosabb problémája ma a család és az óvoda két szociokulturális intézménye közötti diszharmónia. Valójában az neveléstörténet tudatos ténye, hogy a hagyományos családi funkciókat az állami oktatási intézmények átvették. Nevelnek és oktatnak. A dinamikája a két rendszer és működési mechanizmusai azonban alapvetően különböznek egymástól, hiszen a családot nem mesterségesen létrehozott intézményként, hanem természetes csoportként határozzák meg. Ennek eredményeként a funkcionális azonosítása egyre inkább elveszik a két rendszer. Talán ez magyarázza a kapcsolatokat, gátló akadályokat, amelyekben az emberek nem jól érzik magukat, és a köztük felmerülő problémákat. A kihívás az, hogy van-e mód, akarat és tudás, amely elősegíti a gyermekek növekedését a két rész közötti egészséges, pozitív párbeszéd és kapcsolat megújítására és fenntartására (Chrappán, 2011: 105).

A legtöbb családban az óvoda az első olyan intézmény, ahol idegenek kezébe kerül a gyerek. A pedagógusoktól függ, hogy ez az idegenkedés kellemes kapcsolattá váljon, hogy kölcsönös bizalommá alakuljon át. Az óvodai nevelés országos alapprogramja kimondja, hogy az elsődleges nevelési színtér területe a család. Azért fontos ez a meghatározás, mert a család szerepét egyetlen intézmény sem tudja pótolni, de az óvónő felelősségét nem csökkenti, sőt nem is növeli. Ma, amikor az óvodák a közösségi háló részét képezik, nem hagyhatjuk figyelmen kívül a segítő, családgondozói szerepet. Komoly feladat az óvodába lépés, az óvodai életben való megfelelés a gyerekek és a szülőknek egyaránt. Az első hely, ahol elvárások lehetnek vele szemben, legyen szó gyerekről vagy a szülőről. A gyermeknél

érezhető a szorongás az elszakadásból adódóan. Gyakran nem tájékozott a szülő az óvodai életről, közvetlen tapasztalatai nincsenek, nem ismeri a nap a saját óvodáskori élményei. A szülő az óvodát választja, ezért rá kell venni az együttműködésre. A cél az oktatási partnerségek kialakítása a gyermekek nevelése érdekében. A pedagógus feladata, hogy segítsen, a gyermek kapcsán finoman simuljon a családi életbe, de meghagyva a magán családi életet (Villányi, 2001:29-31).

Szintén vitathatatlan a szülők szerepe a kisgyermekkorai nevelés alakításában, a munkához és a felelős fogyasztáshoz való viszonyulás kialakításában. A családon belül alakul ki a generációk közötti szolidaritás is főként. Ezért szükséges a család történetének rövid áttekintése, tágabb meghatározásai és értelmezései (Vargáné, 2017: 143).

Elsődleges feladata az óvodának az intézményen belüli nevelése gyermeknek, de a feladatának ellátása során a szülői nevelői gyakorlatot is befolyásolhatja. Az óvodapedagógusok segítséget nyújthatnak a szülők számára a gyermeknevelés egyes felmerülő kérdéseinek megoldásához, ha partnereké válnak (Török, 2005:795-756).

A fogadóórák, szülői értekezletek, családlátogatások, közös kirándulások, nyílt napok, közös munkaprogramok a leggyakoribb elfogadott formái az együttműködésnek. Az egyes együttműködési formák sikeressége elsősorban az óvodapedagógusok szakmai felkészültségén, emberi tekintélyétől, szervezettségén és kezdeményezőkézségén múlik, és nem utolsósorban a család életének, felépítésének, társadalmi helyzetének, légkörének, nevelési értékeinek ismeretén, különös tekintettel nevelési gyakorlatától függ (Kovács-Bakosi, 2004: 189-190).

A hagyományos kapcsolattartási lehetőségek közé tartozik a szülői értekezlet, a fogadóóra, a családlátogatás, a szülőnek küldött üzentek, a nyílt napok látogatásának lehetősége. Ezek az alkalmak többnyire egyirányú kommunikációban zajlanak, amiben a pedagógus tekintélyszerepe nyilvánul meg. Természetesen ezek körültekintő és jó megszervezésével, kellő tapintattal és a szülőt nevelőtársként tekintve értékes formái lehetnek a szülő és a pedagógusok kapcsolatának alakításában

A tradicionális kapcsolattartási módok közé tartozik a szülőnek küldött üzentek, családlátogatások, a szülői értekezlet, fogadóórák, a nyílt napok, látogatásának lehetősége. Egyirányú kommunikációban történik a legtöbb ilyen alkalom, és az óvodapedagógusok szerepe tükröződik bennük. Természetesen ezek jó és körültekintő megszervezésével, a szülőt nevelőtársként tekintve és kellő tapintattal minőségi formái lehetnek az óvónő és a szülő kapcsolatának alakításában (Stark, 2010: 92).

2.2.Szülők pedagógiai és pszichológiai ismereteinek bővítése, mint prevenció pedagógiai feladat

Gyermekek nevelése egyéni mérlegelést és bánásmódot igényel. A családban számos tényező átfogó kölcsönhatása biztosítja a kisgyermek kiegészültségét és harmonikus fejlődését megköveteli a szereteten alapuló kiegyensúlyozott, bizalmas légkört, a harmonikus nevelési eljárások használata, a fejlődő gyermek objektív megítélése (Kovács-Bakosi, 2004:192).

A család a kisgyermek számára az első és hosszú éveken át az egyetlen környezet, egy emberi közösség, amely meghatározza az ő személyiségét, viselkedését, fejlődését. Érdeklődést kortársai iránt csak később közvetít. Felnőttekkel való kapcsolatai is főként a családban bővülnek, esetleg egy-két ismeretség elfogadásával. A család a kisgyermek elsődleges színtere, vagyis viszonyítási csoportja (Kovács-Bakosi, 2004: 189-190).

A gyermek viselkedéskultúrájának kialakulása is a családban kezdődik. Attól függ, hogy a család mit erősít meg, és milyen mintát lát benne a gyerek. Hagyomány alakítás tere család. A gyerek egészséges életmóddal kapcsolatos szokásai a társas érintkezés szokásalapjai mellett törődés közben alapozódik meg (Kovács-Bakosi, 2004: 189-190).

A felnőttek által alkalmazott nevelési módszerek összessége a nevelési stílus, amiben nem mindig tudatosak a szülők. Két fontos összetevője van a nevelési stílusnak, az egyik a kapcsolat nyitottság (demokrácia), a másik a kontroll. A demokrácia a gyermek döntéshozatalba való bevonását jelenti, míg a kontroll a gyermek irányítását jelenti: jutalmazást, büntetést, magatartást és tiltás (Barbainé,2008:10).

Harmonikus nevelés (meleg- nyílt-erős), a szülői szeretetében a gyermek biztos lehet, és érzi azt, hogy a családtagok megbíznak benne. A szülők igényei a gyermekhez határozottak, rugalmasak, nyitottak, és a helyzetnek megfelelőek. Nem korlátozzák szigorúan a gyerekeket. Elfogadó légkörben következő a gyermek, érzi és megérti, hogy az ő érdekét szolgálják a szabályok (Kovács-Bakosi, 2004: 191-192).

Az érzelmi elhanyagoláson kívül a család, fő jellemzője a szilárd érték- és követelményrendszer hiánya. Az elhanyagolás és a szigorú nevelés váltakozik, a szülők pedig bizonytalanok a követelményekkel és azok közvetítés kapcsolatában. A gyerekek a szülői nevelési tehetetlenség miatt teljesen bizonytalan körülmények között élnek. Félelmet érez a gyerek, fél a büntetéstől, a szidástól, mindig azt hiszi, hogy baj van vele. A kelleténél kisebb önértékelésű, megalkuvó, szorongó, ember lehet, válhat belőle.

Az óvodapedagógusok más nem megszokott családi neveléssel is találkozhatnak. Az intézményes óvodai nevelésben a családok valódi nevelési partnerekké válhatnak, ha az óvodapedagógusok ismeri, hogy mit gondolnak a családok az nevelésről. Szerencsés, ha közösen megbeszélhetik a problémákat, és a család vállalja a feladatot, amik rá hárultak (Kovács-Bakosi, 2004: 191-192).

Elnéző szülő: engedékenység és érzelmi melegség párosítása. A gyerek nem tudja, milyen szabályokat kell betartania, az már problémát jelent: amikor megtanul, akaratlanul is rosszat tenni, mindenki megérti és megbocsát neki (Vargáné, 2017:52-53).

Elhanyagoló szülő: az érzelmi apátia mellett előfordul a szülői engedékenység is. A szülők nem szabnak semmilyen korlátozást gyermekeiknek, de nem adnak lehetőséget érzelmi biztonságra és szeretetre (Vargáné, 2017:52-53).

Túlvédő szülő: a szülők meleg, korlátozó hozzáállással fordulnak gyermekeikhez. A szülők úgy viselkednek, mintha meg akarnák óvni gyermeküket a széltől és az esőtől, mintha "elrejtteni" akarnák, hogy a gyermeket ne érje semmilyen testi és érzelmi veszély. A túlvédő szülői magatartás azonban paradox módon igen sokat árt a gyermeknek, aki kevesebb tapasztalattal fog rendelkezni a való életből a kortársaihoz képest, és saját, hatékony megküzdési stratégiái nem alakulnak ki. Szélsőséges esetekben fejlődésbeli visszamaradás is lehet a túlvédés eredménye (Vargáné, 2017:52-53).

Uralkodó, tekintélyelvű szülő: Korlátozó, hideg nevelés jellemzi. Míg a gyermek nem érzi magát érzelmileg biztonságban, a szülei kezdeményezéseit akadályozzák, tetteit pedig büntetik. Az ilyen gyerekek nagyobb valószínűséggel lesznek szorongók. Jellemző az is, hogy a gyermekkori aláztos viselkedés, a jutalom és a büntetés elkerülése reményében a szülői utasítások engedelmeskedésére kényszerül, serdülőkorban vagy felnőttkorban rögzül, és egész életen át fennmarad (Vargáné, 2017:52-53).

2.3. Viselkedési zavarok korrekciós lehetőségei az óvodában

A gyerekek félelmeiket nem tudják szavakba önteni, nyelvük a rajz, mese, játék. A játékot használva, mondja el mi bántja őt, mit szeretnének vagy mitől fél. A gyermek gondolat- és érzelemlélekvilága tükröződik játékában. A játék szerves része a gyermek életének, és nagy boldogságforrás. A játékterápia lényege, hogy a játékban megnyilvánuló problémák a játékban megoldhatók, sőt gyorsabban megoldhatóvá válik (Tasnádi, 2008:20-21).

A terápia szó jelentése: javítani, gyógyítani. A spontán, szabad játéknak már önmagában is megvan ez a jellemzője. A felszabadultan és önzetlenül játszó gyermek önismeretének és önbizalmának növelésével, a játékfeszültség csökkentésével vagy oldásával, a zavaró lelki tartalmak letisztításával válhat önterapeutává. nagymértékben hozzájárul Mindehhez az óvónő elfogadó, felkínált ötletei és tanácsadó, tapintatos jelenléte, példája, valamint állandó szabályokat állító magatartása (Stöckert, 2011:85).

A pszichológusoknak a játék egy eszköz, amit analizálhat és a gyermekek tüneteinek okaira következtethetnek. Terápiás eszközöknek is vélik a játékot. A játék segíti az alkotást, a szimbolikus játékot vagy a kreativitást, maga a játék a gyermek fantáziavilágát válaszolja. A szimbolikus játékkal, segítségével zajlik a szerepjáték, ahol a gyermek a szorongás és félelem kezelésében a tapasztalatokat felhasználva vállalhatja a számára valamilyen okból fontos szerep, személy szerepét (Tasnádi, 2008:20-21).

Az érzelmek szabadon özönlenek a felnőttek és a gyerekek között, mivel a gyerekek biztonságban szeretnék érezni magukat minden szórakoztató helyzetében. A gyermek megtanul, érzelmeket fogadni és adni, ami a későbbiekben érzelmileg igényessé teszi(Vekerdy,2001:8).

A játék nagyon komoly és nélkülözhetetlen tevékenység a gyerekek életében, egy életforma, sőt egy módja annak, hogy megtanulják világban való létet, felnőtté válás fontos lépéseit a világba. Megtudhatjuk, hogyan látja a világot a gyerek játékmódjából és ebből lehet következtetni hogyan, magyarázza el a világnak, hogy mit akar, mi érdekli, mi nyugtalanítja. Minden gyerekre vonatkozik, hogy néha megérteni könnyű, de néhol pedig érthetetlen, amit szeretnének közölni. Az óvodai nevelés alapvető kötelező nevelése szerint a játék a kisgyermek legfontosabb és potenciális tevékenysége, az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. A játék az óvodai nevelés alapprogramja szerint a legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége kisgyermekkorban és a leghatékonyabb eszköze az óvodai nevelésben (Stöckert, 2011:13).

A játszás szabad játékfolyamat a gyermekkorban emelet képzettársításokat követ, Elemi pszichikus szükséglet a gyermek életében, ami hosszan tartó, minden napi tevékenység, aminek zavartalanul ki kell hogy elégülnie. Első sorban belső és a külvilágból szerzet tapasztalatokat tagolja le a játékban. A játék kiemelkedő tájékozódó tevékenység (Stöckert, 2011:13).

Az életben nincs olyan körülmény, amihez nem lenne mesebeli párja, vagyis ezen alapul a meseterápia. Élet szituációhoz hasonló, tartozó mesét keresnek a terápia során, a mesének

a hőse ugyanazt kell hogy, keressen mint az adott gyerek, de viszont a hős az útja során nem akadt el, mesék szimbolikájánál maradva nem veszít a különböző mese karakterektől. Megkeresik a gyermek elakadását és ennek az okát ezek leginkább az eszközök helytelenek vagy maga technika nem megfelelő vagy az is lehetséges hogy a vetélytársak bizonyulnak legyőzhetetlennek. A meséből vett tapasztalattal megkeresik azt a karaktert, aki ott van a gyermek életében, még ha fel sem lehet ismerni olyan könnyen. A mesékből le lehet szűrni azt hogy most pontosan hol is tartózkodunk a saját életünkben abból hogy hol látjuk magunkat a mesében. De nem elég megtalálni a gyerekek a meséjében a legfontosabb az hogy megértsük és fejlődésüket szolgálatba kell állítani (Boldizsár, 2010: 21).

A művészetterápia, vagyis meseterápián belül egyik ága a biblioterápia. Szövegalapú terápiás módszer, aminek két ága van, ami elterjedt napjainkban. A szakemberek aktív változtatással dolgoznak, vagyis az alkotás, megalkotás folyamatával, a terápia alapját a létrehozás alkotja meg. Egy befogadó élménnyel indul a terápia, ami beszélgetés követ ez receptív változata, ami elterjedt a mai világban (Boldizsár, 2010: 11).

A történeteknek, meséknek nemcsak a gyógyításban, hanem a nevelésben és a mindennapokban is óriási szerepük van. Az egészséges szellemi fejlődéshez nagy mennyiségű komplex tudás átadása szükséges, amely évszázadok óta folyik, de aztán egyszer csak megszakadt. Természetesen nem mindegy, hogy egy-egy mesét milyen életkorban adnak át, hanem az, hogy hogyan dolgozzuk fel a gyerekekkel történetet. A mesék fontos élményeket és tapasztalatokat adnak át a gyerekeknek, megkönnyítve számukra a külső és belső világban való eligazodást (Boldizsár, 2010: 11).

A babák hatásos eszköze a magatartás zavar korrekációjában. Ezzel az eszközzel a gyermekek kifejezhetik a gondolataikat, élményeiket és feldolgozhatják konfliktusait és élményeiket. Azok a gyerekeknél, akiknél súlyos lelki konfliktus miatt viselkedési zavar alakul ki, vagy fizikai tünetei vannak, ezeknél a gyerekeknek van egy közös vonása, az hogy élményvilága, cselekvőképességei beszűkültek. Az egyik célja a pszichodrámaival hogy spontán szerepjátékon keresztül megmutassa a gyermek érzelmi világát, különféle viselkedésmódjait (Petzold-Ramin, 2002:202).

A korrekció hetenként minimum egyszer meg kell történnie. A gyakori találkozások attól függenek, hogy a gyermek mindennapi életében a terápia milyen fókuszban van, és hogy hajlandó-e gyakrabban járni a terápiára. Minél gyakoribb az találkozás, annál erősebb a pedagógus hatása a gyermek mindennapi életére (Petzold-Ramin, 2002:203).

Azok a gyerekek akik a szülei és társai szeretetét érzik azok kialakítanak egy szeretetnyelvet amely a szüleik és az életük többi fontos személyek hogyan éreztették vele a szeretetet és legfőképpen saját maga lelki alkatán alapul ez az egész szeretet nyelv. Ezt fogják legjobban megérteni és beszélni a későbbiekben ez lesz az elsődleges szeretetnyelvük. A későbbiekben el lehet sajátítani egy másodlagos szeretet nyelvet, de mindig a domináns az elsődleges lesz (Chapman, 2003:8).

Az emberek közötti kommunikáció legfontosabb eszköze a nyelv. Az élet és társadalom minden egyes területén kiemelkedő szerepe van. A világot, a tapasztalatokat, gondolatok átadását is nyelv hozzájárulásával ismerjük meg. A gyermek elsődleges szeretetnyelvét igen nehéz megismerni és megállapítani ezért fontos és legjobb ha mind az öttel alkalmazzuk őket. Ha használjuk mind az öté, akkor a viselkedéséből leszűrhetjük hogy mégis melyik az ő legfontosabb szeretet nyelve (Chapman, 2003:72).

A bátorító szavainkkal ki tudjuk fejezni elismerésünket a dicséret mellett. A bátorítás arra ösztönöz, hogy bátorságot öntsünk valakibe. Bárki elcsüggedhet és bizalmatlanná válhat önmagában, ami megakadályozhatja, hogy ne bontakozhasson ki gondolatai, ötletei.

A „minőségi idő” azt jelenti, hogy teljes figyelmet fordítunk valakire. Az együttlét lényege a minőségi időnek. Ez nem csak a testi érintést, fizikai közelséget jelent. Ha ugyanabban a szobában van két ember, de viszont ez nem mindig jelenti együttlétnek. Az egymásra irányított figyelem jelenti az együttlétet. Az, hogy a gyerekek kiskoruktól kezdve szívesen ajándékozzák meg szüleiket, a szeretet és az ajándékozási vágy közötti szoros kapcsolatot mutatja. A testi érintés a szeretetnek az egyik kifejezési módja. A fejlődés lélektani kutatások többször is megerősítette, hogy azok a babák, akiket rendszeresen ölelgetek és simogattak, egészségesebben fejlődik az érzelmi életüket, mint azok gyermekeknél, akiknek nem volt meg hosszan tartó fizikai kontaktus. A fizikai kontaktus kapcsolatot hozhat létre vagy meg is szakíthat. Gyűlöletet és szeretetet is közvetíthet, és még azok számára is, akiknek elsődleges nyelve a szeretet, a testi érintés kifejezőbb, mint maga az „utállak” vagy a „szeretlek”. Egy pofon bármelyik gyereket bánthatja, de annak, akinek az elsődleges szeretetnyelve a „fizikai érintés”, az számára akár meg sémisítő ereje lehet. Szeretetet közvetítenek minden gyermek felé a gyengéd ölelések, simogatás de annak akinek a szeretetnyelve annak alapvető érzelmi szükséglet (Chapman, 2003: 18-47).

A szeretet kinyilvánítás az minden esetben kedves. Ha tehát szeretetünket szavakkal akarjuk kifejezni, akkor gyakran „kedves szavakat” kell mondanunk, hogy tudassuk

szeretetünket. Attól függ a mondat értelme ahogy azt mi mondjuk így két jelentése lehet ugyanannak a mondatnak (Chapman, 2003: 72).

Egyértelműen megállapítani a gyermekek szeretet nyelvét nem lehet ezért kell mind az ötöt használnunk. Így később tudjuk felismerni későbbiekben a gyermek szeretet nyelvét. A gyermek megtanulja a tapasztalatai által, mit érdemes mondani vagy tennie, hogy betöltsék az érzelmi szükségleteit. Ha szeretet vágya kielégítetlen marad, a szabályokat megszegheti, és szülei iránt ki fejezheti haragját, amiért nem adták meg neki, amire szüksége van (Chapman, 2003: 72-73).

2.3.1. A gyermek szükségleteinek megismerése és kielégítése

Első sorban azt jelenti a gyermek szükségleteinek figyelembe vétele, hogy olyan típusú tevékenységrendszerrel kínálunk az óvodában, amelyben minden oktatói nevelői hatás a gyermek szükségleteire épül (pszichológiai, szociális, motoros). A tevékenységekről gondoskodnunk kell, mivel csak tevékenységen keresztül lehet kielégíteni a gyermekek belső szükségleteit, így a tevékenységekhez aktivitás szükségesek. Figyelembe kell venni a különböző igények kielégítését (Kovács–Bakosi, 2004: 38-39).

Alapvető szükségletek, ezeket a szükségleteket Maslow fiziológiai szükségleteknek nevezi meg. Ez magában foglal minden olyan hibát, amely a homeosztázis megfordulását jelzi ha biológiai szemszögből nézzük őket. Bizonyos viselkedéseket váltanak, ki a fiziológiai szükségletek vagy előre jelezzik. A fiziológiai szükségletek kielégítésre kerülnek fel, akkor merülnek a biztonsági szükségletek és teljes uralmat gyakorolnak a szervezet felett. Ebben az esetben a szervezet áttér a biztonság iránti keresési mechanizmusra. A fizikai biztonsági szükségletek kielégítése után jelentkezik a szociális szükségletek. Ember szeretetre vágyik, vagy a gyengédségre, és tartozni szeretne valahova ugyan ez fennáll a gyerekekkel. Ezen a szinten azok a gyerekek, akik szoros kapcsolatot alakítanak ki másokkal, erősebbnek érzik magukat (Skultéty, 2003: 143-144).

A gyermekek igényei folyamatosan változnak és fejlődnek, és miközben ezek az igények kielégítésre kerülnek, folyamatosan új igények jelennek meg. A változó igényekhez való alkalmazkodást jelenti a feltételekről való gondoskodás. Az igények kielégítésével kapcsolatos oktatói nevelői feladatok. Folyton meglévő igények kielégítését és más szükségletek életre keltését. Kiterjednek a gyermek szükségletei a gyermek cselekvéseire (játék, játéktevékenységek, például előadás, mozgás, ének stb.). Gyerekeknek, társaknak, kapcsolattartás a felnőttekkel a különböző tevékenységek során.

A meghitt beszélgetés felnőttekkel, pedagógiai értéke semmi mással nem pótolható. Ebben a helyzetben a gyerekek nyitottak és tele vannak érzelmekkel. Önbizalmuk pedig csak folyamatosan növekszik (Kovács–Bakosi,2004: 38-39).

2.3.2. A bánásmód megválasztása az érettség függvényében

Egyéni megfontolást és bánásmódot igényel minden egyes gyermek nevelése (Kovács–Bakosi,2004: 192). Az óvoda küldetése, hogy boldog, szeretetteljes légkörben, a gyermek életkorának megfelelően támogassa minden gyermek sajátos fejlődését, érzelmi biztonságot nyújtson és elősegítse sokoldalú, harmonikus fejlődését. Ezért ma az óvodai nevelés követelménye, hogy az óvodák gyermekközpontú és a gyermekek igényeit és személyiségközpontúnak vegye alapul. Ezért az óvodapedagógusnak minden esetben az óvodai nevelés pedagógiai alapelvei szerint kell megközelítenie a gyermeket, és biztosítania kell számára a legalkalmas bánásmódot (Körmöci,2004:76).

A gyermek életét meghatározza a vele szembeni bánásmód és az első élmények. A tartós, pozitív érzelmi hatások által közvetített igények hozzájárulnak a társadalmi integrációhoz. A tartós, pozitív érzelmi hatásokkal közvetített követelmények a társadalmi beilleszkedést segítik. A rendszeres törődés, türelem, szeretetteljes bánásmód jelenti a nevelés kezdetét (Kovács–Bakosi,2004: 190).

Személyre szabott bánásmód az, amikor az óvónő a gyermek egyéni sajátosságainak, speciális igényeinek mérten leginkább megfelelő módon közelít a gyermekhez, mert ekkor sikeresen választhat személyre szabott bánásmódot (Körmöci,2004:77). Az óvodába lépő gyermekhez személyes bánásmóddal kell közeledni, aminek a sajátos szükségletei kielégítése az alapvető cél. Ez csökkenti a gyermek bizonytalanságát és a kiszolgáltatottság érzését, és segít megszüntetni ezt a traumás időszakot, a bizonytalanság állapotát. Ha már otthonosan mozog a gyermek az óvodai életben alkalmazható személyes bánásmód a napi tevékenységei során, amely elő segíti a gyermek fejlődését (Körmöci,2004:78).

III. A NEHEZEN KEZELHETŐSÉG MEGELŐZÉSÉBEN MEGJELENŐ TENDENCIÁK VIZSGÁLATA KÁRPÁTALJAI ÓVODÁKBAN

Számtalan kutatás hívta fel arra a figyelmet, hogy az óvodáskori problémák nem hatékony korrekciója nemcsak az óvodai évek alatt okozhat gondokat és nehézségeket, hanem később felnőtt korban is jelentős gondot tud okozni, például magatartási zavarokat, beilleszkedési nehézséget és hangulati zavart is. A gyermekkori magatartási problémák megfelelő korrekcióját a családi nevelés mellett az óvodapedagógus tájékozottságától és példamutatástól számottevően függ. Emellett az óvodapedagógusokra nagyon sok feladat hárul e téren is a nem megfelelően haladó családi szocializációs folyamatok miatt. Ezért fontos tudni, ismernie azokat a módszereket, technikákat, pedagógiai eszközöket, amelyek a nehezen kezelhetőség korrekcióját, kialakulásuk megelőzését lesznek képesek koordinálni (Kasik et.al., 2017: 4).

A szakdolgozat egyik feladatának megfelelően, kutatást végeztem a Kárpátaljai magyar óvodák óvodapedagógusai körében, arról, hogy feltárjam a „nehezen kezelhetőség” előfordulási gyakoriságát, a típusait, a pedagógusok által alkalmazott korrekciós és prevenciós módszereket. A vizsgálat során bizonyítékokat kívánok találni arra a feltevésre:

- hogy az óvodapedagógusok Kárpátalján, a viselkedés korrekciójára alkalmaznak büntetést;
- hogy a Kárpátaljai óvodákban intenzíven használják a „szeretetnyelvet” a „nehezen kezelhetőség” megelőzése érdekében;
- hogy a Kárpátaljai óvodákban, a nehezen kezelhetőség korrekciójában, az óvónők a játékot tartják a leghatékonyabb módszernek.

A vizsgálat elvégzéséhez és a feltevések bizonyításához, egy kétnyelvű kérdőívet állítottam össze *A nehezen kezelhetőség megelőzésében megjelenő tendenciák vizsgálata Kárpátaljai óvodákban* címmel (1. sz. melléklet).

A kérdőív 20 kérdésből áll. A kérdőív hét zárt és tizenhárom nyílt kérdést foglal magába.

Első kérdéscsoport (1-6 kérdés) az óvónő korára, végzettségére, az óvodában eltöltött évek számára, valamint óvoda helyzeti meghatározására irányul

Második kérdéscsoport (7-13 kérdés) a nehezen kezelhetőség előfordulására, és azok típusainak meghatározására ad lehetőséget.

Harmadik kérdéscsoport (14-20 kérdés) a nehezen kezelhetőség kialakulásának megelőzésére alkalmazott módszerek típusait vizsgálja.

3.1. A vizsgálat eredményeinek elemzése

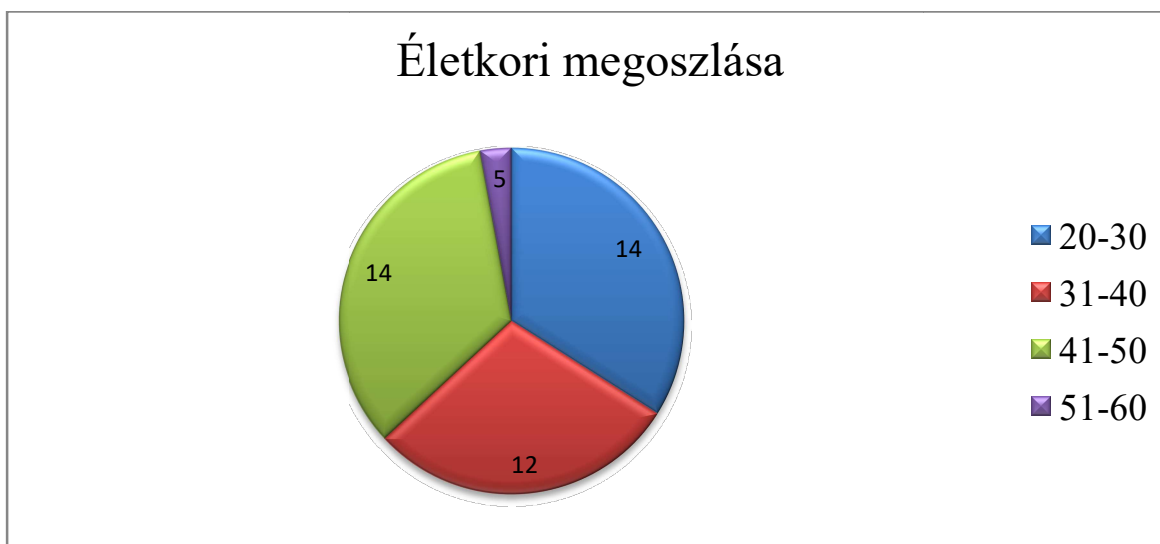
A kérdőívet elektronikus formában küldtem ki különböző Kárpátaljai óvodák óvónőinek. 45 óvodapedagógus küldte vissza a kitöltött kérdőívet. Valamennyi kitöltött kérdőívke mind egy példány feldolgozásra került, az alábbiak szerint:

1. A válaszadók életkori megoszlása

1 sz. táblázat

20-30 év	31-40 év	41-50 év	51-60 év
14	12	14	5

1.sz. diagram

A válaszadók életkori megoszlása viszonylag arányos volt. Az idősebb korosztály képviselői közül mindössze 5 óvodapedagógus vett részt a kérdőívek kitöltésében.

2. Válaszadók település szerinti feloszlása

2 sz. táblázat

S.sz.	Település	A válaszolók az adott településről	Magyar. ny.	Ukrán.ny
1	Munkács	8	6	2
2	Ungvár	6	0	6
3	Beregszász	5	4	1
4	Salánk	3	3	0
5	Ilnica	3	0	3
6	Nagyszőlős	4	2	2
7	Bustyaháza	2	2	0

8	Beregrákos	2	2	0
9	Berezna	1	1	0
10	Huszt	1	0	1
11	Téglás	1	1	0
12	Jánosi	1	1	0
13	Szolyva	3	0	3
14	Nagydobrony	2	2	0
15	Ilosva	3	0	3

Az óvónő által kitöltött kérdőívek Kárpátalja 15 településéről érkeztek vissza. A legtöbb kérdőív Munkácsról, Ungvárol, és Beregszászból érkezett. A 2. sz. táblázat tartalmazza azt is, hogy melyik településről milyen nyelven töltötte ki a kérdőíveket.

3. A válaszadók végzettsége

3 sz. táblázat

MA (Mester)	BSc(Bachelor)	Ifjú szakember	Most tanul
7	25	12	1

2.sz. diagram

A válaszadók végzettségét tekintve legtöbben BSc diplomával rendelkeznek, de 7 óvodapedagógusnak Mester-szintű diplomája van.

4. Az óvónői tevékenység alatt eltöltött évek száma

4 sz. táblázat

1-10 év	11-20 év	21-30 év
20	19	6

A válaszadók közül 20-an 1-10 év között, 19-en pedig 11-20 év között végez óvónői tevékenységet.

5. A válaszadók mely óvodai csoportban dolgoznak

5 sz. táblázat

Bölcsődei csoport	Kiscsoport	Középső csoport	Nagycsoport	Vegyes csoport
1	10	8	11	15

Az válaszadó óvodapedagógusok mindegyik óvodai csoport képviselőjében vettek részt a kutatásban. A legtöbben viszont vegyes csoporttal dolgoznak.

6. Milyen nyelven folyik az oktatói-nevelői munka

6 sz. táblázat

Magyar nyelv	Ukrán nyelv	Kétnyelvű Magyar és ukrán nyelv
14	20	11

A válaszadók alapján kiderült, hogy 20 óvodában ukrán nyelven, 14 óvodában magyar nyelven és 11 óvodában a magyar és ukrán nyelven folyik a kommunikáció.

7. A válaszadók nyilatkozata arról, hogy munkájuk során találtak-e már a nehezen kezelhetőség jelenségével

7 sz. táblázat

Igen	Nem
44	1

A válaszadók, 1 kivétellel, valamennyien találkoztak már nehezen kezelhető gyermekkel.

8. A nehezen kezelhetőség súlyosabb, biológiai eredetű, kategóriái közül melyekkel találkoztak már

8 sz. táblázat

Fogyatékos gyermek	Agresszív gyermek	A hátrányos helyzetű gyermek	ADHD figyelemzavar
10	26	11	29

A válaszok alapján kiderült, hogy a válaszadók több mint a fele az ADHD figyelemzavaros és agresszív gyermekkel találkoztak már pedagógusi munkájuk során.

9. A nehezen kezelhetőség nem biológiai kategóriái közül melyikkel találkozott már

9 sz. táblázat

Az anya-gyerek kapcsolatban keletkezett zavar (érzelmi elhanyagolás)	A nem megfelelően megválasztott szülői nevelési stílus	A diszharmonikus családban nevelkedő gyermek	A bántalmazott gyermek	Pszichés zavarok
12	23	21	1	3

A legtöbbször nem biológiai eredetű kategóriák közül a leggyakrabban *A nem megfelelően megválasztott szülői nevelési stílus* (23) következtében kialakult nehezen kezelhetőséggel és *A diszharmonikus családban nevelkedő gyermek* (21) kategóriájával találkozott óvónői tevékenysége során.

10. Van-e az Ön csoportjában jelenleg nehezen kezelhető gyermek*10.sz. táblázat*

Igen	Nem
34	11

A válaszadók közül 34-en úgy nyilatkoztak, hogy a jelenlegi csoportjaikban is vannak nehezen kezelhető gyermekek.

11. Ha van, akkor hány ilyen gyermek van az ön csoportjában*11.sz. táblázat*

S.sz.	Település	Nehezen kezelhető gyerek összesen	Magyar ny.	Ukrán ny.
1	Munkács	7	6	1
2	Ungvár	6	0	6
3	Beregszász	4	2	2
4	Salánk	3	3	0
5	Ilnica	3	0	3
6	Nagyszőlős	4	2	2
7	Bustyaháza	3	3	0
8	Beregrákos	2	2	0
9	Berezna	1	1	0
10	Huszt	1	0	1
11	Téglás	1	1	0
12	Jánosi	2	2	0
13	Szolyva	6	0	6
14	Nagydobrony	2	2	0
15	Ilosva	2	0	2

A 11. sz. táblázat jól szemlélteti azt, hogy melyik település melyik óvodájában, hány nehezen kezelhető gyermekjár. Munkácson, Ungváron, Ilnicán és Szolyvánvan a legtöbb ilyen gyermek.

12. Nehezen kezelhetőség típusai szerinti megoszlás*12.sz. táblázat*

S. Sz	Település	Agresszív gyermek	ADHD Figyelemzavar	Fogyatékos gyerek	Hátrányos helyzetű	Egyéb
1	Munkács	3	1	1	1	Beszéd fogyatékos
2	Ungvár	3	3	0	0	-
3	Beregszász	3	1	0	0	-
4	Salánk	2	1	0	0	-
5	Ilnica	2	0	0	1	-
6	Nagyszőlős	1	2	0	1	-

7	Bustyaháza	1	2	0	0	-
8	Beregrákos	1	1	0	0	-
9	Berezna	1	0	0	0	-
10	Huszt	0	1	0	0	-
11	Téglás	0	1	0	0	-
12	Jánosi	0	2	0	0	-
13	Szolyva	3	2	1	0	-
14	Nagydobrony	1	1	0	0	-
15	Ilosva	2	0	0	0	-

A 12. sz. táblázat jól szemlélteti a nehezen kezelhetőség típusainak megoszlását az adott település óvodáinak viszonylatában.

13. Viselkedési szokások az adott gyermeknél/gyerekeknél

13 sz. táblázat

S.sz.	Település neve	Viselkedési szokások
1	Munkács	Agresszív, nem akar együttműködni
		Nyugtalan
		Nem tud beilleszkedni a társaságba
		Nem képes koncentrálni, mindig igyekszik mindenhol a középpontba lenni
		Magába forduló és nagyon félénk gyerek
		Nem érzi komfortosan magát a csoportban
		A gyerek nem érzi jól magát amikor nem értik meg őt beszélgetés közben
2	Beregrákos	Nagyon hiperaktív, nem tud sok ideig figyelni, zavar másoknak a odafigyelésben, hamar megunja a tevékenységeket
		Nem képes több ideig figyelni
3	Beregszász	Hiperaktív
		Nem tud sokáig egy huzamba figyelni a foglalkozásokon
		Az egyik gyermek elvonja mások figyelmét, nagyon aktív, mindig szaladgál a csoportba, figyelmetlen, nem akar hallgatni az óvónőre
		A másik gyerek ugyanolyan mint a fentiekben leírt viselkedése, de figyelmesebb
4	Nagyszőlős	Nem hallgatnak rám, nem végzik el a feladatot a foglalkozáson, nem vesznek részt közös munkában a többi csoport tagal.

		Verekszik, erőszakkal elveszi a játékokat másától, dühkitörés, agresszív
		Szétszórt figyelem jellemzi, nem tudja többi gyerek figyelni
5	Salánk	Agresszív ha nem úgy alakulnak a dolgok, ahogy ő azt elképzelte
		Túlzottan mozgékony, nem tud odafigyelni, zavar a többi gyerekek odafigyelésében.
		Nyugtalan, könnyen kerül konfliktus helyzetbe
6	Jánosi	Nem tud hosszú távon figyelni, túl mozgékonyak, mindenhol ott akar lenni
7	Téglás	Nehezen kezelhető, helyzetéből adódóan értelmi képességei elmaradtak a korától
8	Ungvár	Nem figyel arra amit mondok
		1Magába forduló gyerek, 2Nagyon hangosak, hiperaktívak
		Nem tud egy helyben ülni Megtöri a csendet
9	Nagydorony	Félénkség, magabazárkodás
		Túl mozgékony, nem tud koncentrálni
10	Szolyva	2-hiperaktív, szétszórt figyelem, nem tudják kontrollálni a saját viselkedésüket, elvonják mások figyelmét
		1-Agresszív: hangosan kiabál, verekedik, elveszi mások játékát
		Sokszor lemarad a többi gyerektől, inaktív, a másik nem tud egy helyben ülni, mindig zavar a többieknek
		Magába forduló gyermek, nehéz vele beszélgetni
11	Bustyaháza	Hisztérikus, ideges, agresszív
		A figyelemzavaros gyerek, nem tud sokáig figyelni a foglalkozás alatt, Az agresszív nem hagyja a többi gyereket nyugodtan játszani, elveszi a játékokat.
12	Huszt	Nem szívesen kommunikál, agresszív
13	Berezna	Agresszív, nem szívesen kommunikál, olykor zárkózott
14	Ilosva	Mindig megtörik a csendet, nagyon sokat beszélnek, ezért zavarják a többieknek.
		Zavarják a többi gyereket a foglalkozás alatt és nem végzik el a feladatot.
15	Ilnica	Nyugtalan
		Néha nincs ideje más gyerekekre, inaktív, a másik nem tud egy helyben ülni, folyamatosan zavarja a többi gyereket
		Állandóan megtörik a csendet, sokat beszélnek, és ezzel zavarják másokat

A 13.sz. táblázatban az óvónők tapasztalatai kerültek bemutatásra a nehezen kezelhető gyermekek viselkedési jellemzőiről. Az óvónők többsége a figyelmetlenséget (7), az

agresszivitást (8), a túlmozgékonyt (11), hangoskodást (9) jelölte meg, mint jellegzetes viselkedési formát.

14. A viselkedési formák kordában tartása érdekében, alkalmaznak-e a gyerekeknél büntetést

14. sz. táblázat

Igen	Nem
4	41

5.sz. diagram

Öröndetes tudomást venni arról, hogy az óvodapedagógusok (4 óvónő kivételével) nem alkalmaznak büntetést a viselkedés kordában tartására.

15. Büntetés alkalmazása viselkedési formák kordában tartása érdekében

15. sz. táblázat

Sor szám	Település neve	Nem alkalmazok	Felelem a hangom	Sarokba állítom
1	Munkács	*		
2	Beregrákos	*		
3	Nagyszőlős	*	*	
4	Jánosi	*		
5	Beregszász	*		
6	Salánk	*		
7	Ungvár	*		
8	Téglás	*		
9	Szolyva	*	*	*

10	Técső	*		
11	Bustyaháza	*		
12	Huszt	*		
13	Berezna	*		
14	Ilosva	*	*	
15	Ilnica	*		

Az a 4 óvónő, aki szokott büntetést alkalmazni a viselkedés kordában tartására, ilyen büntetési formákkal korlátoz: felemeli a hangját (ezt Szolyván, Nagyszőlősön és Ilosván alkalmazzák), a sarokba állítást (Szolyván).

16. A válaszadók alkalmazott módszerei a nehezen kezelhetőségkorrekciójára

16 sz. táblázat

Sor szám	Település neve	A válaszadók alkalmazott módszerei
1	Munkács	Játékok
		Külön beszélgetés az adott gyerekkel, ha probléma adódik megpróbáljuk megbeszélni vele, próbálom megnyugtatni, felhívni a figyelmét játékokkal, képes könyvekkel
		Egyéni megközelítés
		Önálló beszélgetés, játékok
		Egyéni beszélgetések, meseolvasás, játékok
		Bátorítás
		Egyéni bánásmód
2	Beregrákos	Plusz munka, Figyelem felkeltő játékok, beszélgetések, több figyelmet fordítok a gyerekre
		Szóbeli figyelmeztetés, külön beszélgetés az adott gyerekkel, érdekes játékok, amik lefoglalják a gyerek figyelmét
3	Beregszász	Magyarázat (miért nem szabad így csinálni), bemutatás, gyakorlatok, kontroll, beszélgetés, meseolvasás, illusztrációk nézése, pozitív példamutatás, biztatás.
		Először is mindig próbálom kikérdezni, hogy mi a baj, mesélje el, miért viselkedik úgy ahogy. Aztán próbálom lefoglalni, egyéni feladatokat adok neki. Kifestővel vagy meseolvasással, akár valamilyen memóriajátékkal egy ideig letudtam foglalni az adott gyereket.
		Meseolvasás, didaktikai játékok, plusz munka, bábjátékok használata meseolvasás közben
		Didaktikai játékok, egyéni beszélgetések a gyerekekkel
4	Nagyszőlős	Beszélgetés, önálló munka a gyerekekkel.
		Érdekes játékok

		Meseolvasás, egyéni beszélgetés
		Próbálom lefoglalni, átirányítani a figyelmét, memória és koncentráció fejlesztő játékok.
5	Salánk	Meglepő reakció, figyelem elterelés, beszélgetések
		Próbálom megbeszélni vele a problémát. Játékkal vagy rajzolással próbálom lefoglalni a gyermeket.
		Játék, példát mutató meseolvasás, beszélgetés
6	Jánosi	Egyéni beszélgetések, meseolvasás, bátorítás
7	Téglás	Halk beszéd, szabály-és szokásrendszer folyamatos ismétlése, vizuálisan is ható viselkedési kártyák
8	Ungvár	Mese segítségével
		Elkezdem kicsit felemelni a hangomat
		Érdekes foglalkozásokat vezetek le, játékokat kezdeményezek és próbálok időt száni a mindegyik gyerekre.
		Szavak segítségével, beszélgetés a gyerekekkel.
		Beszélgetés, feladatok
		Rajzfilmek, mesék, játékok
9	Nagydorony	Bátorítás, egyéni beszélgetések, játékok
		Plusz feladat, érdekes figyelemfelkeltő játék
10	Szolyva	Megtanítom a gyerekeket a hibák javítására didaktikus játékok segítségével, példákat hozok az erkölcstről szóló mesékből, elmondom a viselkedési szabályokat, egyedül beszélek vele, hogy megtudjam az adott viselkedés okát.
		Feladatok és mesealapú szerepjátékok segítségével
11	Bustyaháza	Csak fenyegetem, de nem büntetem, kis idő után megnyugszik
		Játékok, önállóbeszélgetések a gyerekekkel, meseolvasás, valami különleges plusz munka, a gyerek biztatása
12	Huszt	Önálló beszélgetések
13	Berezna	Ha probléma van, azt mindig próbáljuk megbeszélni, nagyon nagy segítséget jelent számomra, ha van egy olyan mese ami tanító jellegű, ezt általában a "Gyógyító mesék" című könyvből szoktam felolvasni a gyerek(ek) számára
14	Ilosva	Bátorítás módszerével
		Játék, rajz, rajzfilm, séta
		Játék mulatság
15	Ilnica	Beszélgetés, büntetés
		Beszélgetés
		Játékok és tornagyakorlatok

A 16.sz. táblázatban lettek összegyűjtve a válaszadók korrekciós módszerei, amelyeket a leggyakrabban alkalmazottak közé tartozik: a meseolvasás (12 óvónő), a beszélgetés (18 óvónő), és a játék (16 óvónő).

17. Tapasztalatai alapján, a viselkedés korrekciójában, mely módszer a leghatékonyabb?

17 sz. táblázat

Sor szám	Település neve	A leghatékonyabbnak vélt módszerek
1	Munkács	Gyerek motiválása
		Kommunikáció
		Helyzettől függ
		Rendszeres önálló beszélgetés
		Egyéni beszélgetések a gyerekekkel
		Apró meglepetések
		A helyzettől függ
		Egyéni munkamódszerek
2	Beregrákos	Több figyelem fordítás
		Játékokkal, beszélgetés és mese olvasással
3	Beregszász	Magyarázás, gyakorlatok, ellenőrzés
		Minden gyereknél más volt eddig. Valakinél egyszerűen a törődés, vagy a figyelem, másoknál a plusz feladatok bizonyultak hatékonyak
		Játékok használata a leghatékonyabb
		Egyéni beszélgetések
4	Nagyszőlős	Jó és pozitív hozzáállás a gyerekekhez
		Érdekes játékok és a gyermek rendszeres lefoglalása
		Mese olvasás
		Játékkal, több törődés
5	Salánk	Beszélgetések
		Játékokkal, meseolvasással
		Játék és a beszélgetés
6	Jánosi	A játékkal való korrekció
7	Téglás	Kommunikáció, türelem
8	Ungvár	Kedves beszéd a gyerekekkel
		Beszélgetni a gyerekekkel
		Megjegyzés
		Önálló munka a gyerekekkel
		Szerintem a rajzfilm
		Gyermekkel való beszélgetés
9	Nagydorony	Játékok használata szerintem a leghatékonyabb
		Játék
10	Szolyva	Játékmódszer, a gyerekek figyelmét elvonják tőle, kiderítik az okát
		Gyengéd kommunikáció és nyugodt hangnem
11	Bustyaháza	Magyarázás
		Leghatékonyabb az én véleményem szerint, a játékkal való korrekció
12	Huszt	Beszélgetés
13	Berezna	Megbeszélés
14	Ilosva	Megbeszélés
		Játékok, népmeseolvasás
		Beszélgetés

15	Ilnica	Beszélgetés
		A leghatékonyabb módszer, ha egyedül töltünk időt a gyerekekkel
		Játékok

A 17.sz. táblázatban lettek összegyűjtve a válaszadók azon módszerei, amelyek, a tapasztalataik szerint leghatékonyabbak a viselkedés korrekcióban: a beszélgetés (16 óvónő), és a játék (13 óvónő).

18. A válaszadók a szeretetnyelv alkalmazásának hatékonysága a válasz adók szerint:

18 sz. táblázat

Igen	Nem
44	1

A válaszadók közül egy kivétellel minden óvónő használja a szeretet nyelvet.

19. Ha igen, melyik az öt közül? Így válaszoltak:

19 sz. táblázat

S.sz.	Település	Testi érintés	Elismerő szavak	Minőségi idő	Ajándékozás	Szívességek	Mind az öt
1	Munkács	5	8	2	2	1	1
2	Ungvár	7	6	4	1	2	
3	Beregszász	3	5	2	2	2	2
4	Salánk	3	3	1	0	0	
5	Ilnica	3	3	2	1	1	
6	Nagyszőlős	2	3	3	2	1	
7	Bustyaháza	2	2	0	0	0	
8	Beregrákos	1	2	1	0	0	
9	Berezna	1	1	1	1	1	1
10	Huszt	1	1	0	1	1	
11	Téglás	1	1	1	0	0	
12	Jánosi	1	1	0	1	2	
13	Szolyva	2	3	2	0	0	
14	Nagydobrony	2	2	1	0	0	
15	Ilosva	3	3	3	1	0	

A 19. sz táblázat jól szemlélteti a szeretetnyelv formáit aszerint, hogy az óvónők melyiket alkalmazzák a leggyakrabban a gyermekekkel való kommunikáció során. Az óvónők a szívességek és az ajándékozás alkalmazását ritkábban használják, de a testi érintésre és az elismerő szavakra megfelelő figyelmet fordítanak. Az elemzés során kiderült, hogy a szeretetnyelv mind az öt formáját csupán Munkács 1 óvodájában, Beregszász 2 óvodájában és Berezna 1 óvodájában alkalmazzák.

20. A válaszadók nehézségei a nehezen kezelhető gyerekekkel

20 sz. táblázat

Sor szám	Település neve	A válaszadók nehézségei a nehezen kezelhető gyerekekkel
1	Munkács	Összpontosítsa a figyelmüket valamire, felkelteni az érdeklődésüket
		Felkelteni a gyermek érdeklődését.
		Gyermeki konfliktusok
		Megmagyarázni a többi gyermeknek, hogy miért viselkedik úgy ahogy az adott gyerek
		A gyermek figyelmének felkeltése
		Bátorítani az társaság beilleszkedésébe
		Bátorítani a közös munkára a gyermeket
		A gyermeket a bevonni az óvodai csoport életében
2	Beregrákos	Megnyugtatni a gyereket
		A gyerek nem figyel rám
3	Beregszász	Néha nehéz megnyugtatni egy gyermeket, és az ilyen gyerekek elvonják mások figyelmét
		Kideríteni, hogyan tudok rá hatni
		Figyelem felkeltés
		Nem könnyű felkelteni a figyelmét, néha zavar a többi gyermeknek
4	Nagyszőlős	Megnyugtatni
		Szülőkkel való munka nehézségei
		Megnyugtatni a gyereket
5	Salánk	Nehéz megnyugtatni a gyereket miután megtörténik a baj.
		Nehezen lehet lenyugtatni a gyermeket, a figyelem felkeltésének nehézsége
6	Jánosi	Figyelem felkeltése, hogy figyeljen a gyerek a foglalkozáson.
7	Téglás	A lassú fejlődés
8	Ungvár	Amikor a gyerek agresszíven viselkedik
		Valószínű az, hogy a gyerekek ne vegyék át a rossz szokásokat az adott gyereknél
		Felkelteni a figyelmüket
		A hiperaktív gyereket lecsendesíteni
9	Nagydorony	Figyelem felkeltése, bátorítás arra, hogy játsszon a csoport többi tagjával
		Felkelteni a figyelmét a gyerekeknek
10	Szolyva	Bevonni a gyereket a foglalkozásba, figyelmük összpontosítása
		Megtalálni az egyhangot és megbarátkozni a gyerekekkel
11	Bustyaháza	Nem hallgat, nem változik, nem érdekli amit mondanak neki
		Nehezen lehet felkelteni a figyelmüket.
12	Huszt	Érdeklődés felkeltése a gyereknél
13	Berezna	Ha a gyerek nem hajlandó kommunikálni, nem tudja elmondani mi a problémája
14	Ilosva	Viselkedésük szabályozása
		Legnehezebb felkelteni az érdeklődésüket az ilyen gyerekeknek

		Szerintem a legfontosabb, hogy a gyerek ne zavarjon a többi gyerekeknek
15	Ilnica	Viselkedés korrekciója
		Kitalálni olyan foglalkozásokat amik felkeltik az érdeklődésük

20.sz. táblázatban A lettek összegyűjtve a válaszadók azon nehézségei, amelyekkel meg kell küzdeniük nap mint nap, a nehezen kezelhető gyermek koordinálása során: ez a figyelemfelkeltés nehézségei. Ez a nehézséget 15 óvónő nevezte meg.

A vizsgálat következtetései

A vizsgálat eredményeiből le lehet szűrni, hogy mindegyik óvodapedagógus igyekszik megfelelő és különböző módszerek alkalmazásával foglalkozni a nehezen kezelhető gyermekkel. Nagy számban vannak jelen az óvodai csoportban a nehezen kezelhető gyerekek emellett a 45 kitöltött kérdőívből egy válaszadó kivételével mindenki találkozott munkássága során ezzel a jelenséggel ami azt bizonyítja, hogy ez a probléma napjainkban súlyosan fennáll. A legelterjedtebb viselkedési zavarnak bizonyult a figyelemzavar és az agresszív gyermek. Kellemes csalódásnak ért az a tény hogy az óvónők majdnem teljesen elhagyták a büntetést, mint korrekciós módszert. A büntetés helyett olyan módszereket használnak, mint a játék, a meseolvasás, beszélgetés a gyerekekkel és más-más hasznos tevékenység amivel a gyermek nagy mértékben fejleszhető. A kérdések között szerepel egy olyan kérdés, ami az öt szeretetnyelvről érdeklődik. A válaszokból kitűnt hogy az óvodapedagógusok elterjedten használják az oktatói-nevelői munkában, de viszont mind az öt szeretet nyelvet csak négy kitöltő használja egyszerre.

Az *első hipotézis* teljes mértékben beigazolódott a 14. kérdésre adott válaszok alapján, miszerint 45 válaszból 41 óvodapedagógus nem alkalmaz büntetést az óvodai nevelésben.

A *második hipotézis* beigazolódott mivel a 18. kérdésben a válaszok alapján egy kivétellel minden óvodapedagógus alkalmazza a szeretetnyelvek valamelyikét a gyermekekkel való kommunikációban, viszont mind az öt szeretetnyelvet csak 4-en használják.

A *harmadik hipotézis* a 17. kérdés válasza alapján nem igazolódott be, mivel az óvónők a beszélgetést (16 óvónő jelölte), hatékonyabbnak ítélték meg mint ajátékot(13-an jelölték).

Összefoglalás

Szakedolgozatom témája: „Nehezen kezelhetőség kialakulásának preventációs lehetőségei az óvodai nevelésben”.

Szakedolgozatom célja megvalósult, mélyen elemeztem szakirodalmi forrásokból a nehezen kezelhetőség típusait és a korrekciós lehetőségeit. Minél jobban próbáltam elsajátítani e témának a fontos üzenetét mivel minden óvodapedagógusnak fontos tudni a helyes megközelítést és korrekcióját ezeknek a gyerekeknek. Mivel ez a probléma igen sűrűn jelenik meg aoktatói-nevelői intézményekben.

36 irodalmi forrást használtam fel a szakedolgozatom megírásához: Ranschburg Jenő: Pszichológiai rendellenességek a gyermekkorban; Perlai Rezsóné: Az óvodáskor viselkedéskultúrája; GaryChapman: Egymásra hangolva c. művek.

A szakedolgozatom három fejezetből tevődik össze. Az elsőfejezetben nehezen nevelhetőségről szól, a fogalmáról, fajtáiról és kialakulásának befolyásoló tényezőiről. A nehezen kezelhetőség kategóriáiba tartoznak: a fogyatékoság, az agresszivitás, ADHD figyelemzavar, de kialakulhat hátrányos helyzet miatt is emelet az elhanyagoló bánásmód az anya-gyermek kapcsolatban, a rosszul megválasztott nevelési stílus és a gyermekbántalmazás.

A második fejezetben szó esik a preventióról, azaz a megelőzéséről. Stratégiának megemlítettem mint korrekciós módszerként a rajzot, a mesét és a játékot. Szóesik a szeretet nyelvről mint hatékony nevelési eszközről. Emellett a helyes bánásmód megválasztásának fontosságáról, és a szülő és óvoda együttműködéséről is van szó a szakedolgozatomban.

A harmadik fejezet a kutatásról szól. A kutatást egy önállóan összeállított kétnyelvű kérdőívvel végeztem online formátumban. A kérdőív témája: *A nehezen kezelhetőség megelőzésében megjelenő tendenciák vizsgálata Kárpátaljai óvodákban* (1. sz. melléklet). A kérdőív 20 kérdésből áll és 45 lelkes óvodapedagógus töltötte ki összesen 15 településről.

Három hipotézist állítottam fel megerősítéséhez irodalmi forrásokból és a kérdőívre válaszoló óvodapedagógusok válaszainak elemzését használtam fel. A kutatás és az irodalmi eredmények által megértettem hogy a nehezen nevelhető gyermek esetében a sikeresen bizonyult általános alkalmazott nevelési módszerekkel nem lehet megfelelő eredményeket elérni.

Резюме

Тема моєї бакалаврської роботи: *Особливості попередження важковихованості дитини в дошкільному віці.*

Мета моєї роботи досягнута, я глибоко проаналізувала види важковихованості та можливостей корекції з літературних джерел. Тим більше я намагалася засвоїти важливий аспект цієї теми, тому що всім вихователям дитячого садка важливо знати правильний підхід і корекцію для цих дітей. Тому що це проблема дуже поширена у закладах дошкільної освіти. Основна література яку я використала: Райшбург, Чепмен та Перлаі .

Бакалаврська робота складається з трьох розділів. У першому розділі розповідається про важковихованості його поняття, види та фактори, що впливають на розвиток дитини. Типи важковихованості є: діти з обмеженими можливостями , агресію, гіперактивність, але може бути від нехтування у стосунках матері та дитини, не ефективний стиль виховання та жорстоке поводження з дітьми.

Другий розділі розповідається про корекцію. Методи корекційної роботи є малювання, читання казок та ігри. «Мова любові» це дієвий засіб виховання. До «мови любові» належить: фізичний дотик, вчинки служіння, подарунки, якісний час, слова підтримки. У розділі розповідається про важливість вибору правильної корекції та співпраці батьків із дитячим садком.

Третій розділ присвячений для дослідження. За допомогою самостійно складеної двомовної анкети я провела дослідження в онлайн-форматі. Тема анкети: Вивчення тенденції превентивної роботи з «важковихованими» дітьми в закладах дошкільної освіти на Закарпатті (*Додаток №1*). Було розроблено три гіпотези. Для підтвердження гіпотез, було використано аналіз заповнених анкет від вихователів. Завдяки опрацьованій літератури та проведеного дослідження я зрозуміла, що у випадку важковихованості неможливо досягти хороших результатів за традиційних методів навчання та виховання.

Вихователь дитячого садка повинен володіти, знаннями вміннями, щоб розрізнити важковихованість, внаслідок травми та порушення поведінки, через вплив навколишнього середовища, неналежно поводження та невдало обраний стиль виховання. Дитина ніколи невинна у тому, що не вміє контролювати свої бажання, свою поведінку, оскільки в цьому віці ще не сформовано вміння дотримуватися правил поведінки.

Hivatkozott irodalom

Balogh László-Tóth László (2005): FEJEZETEK A PEDAGÓGIAI PSZICHOLÓGIA KÖRÉBŐL. Neumann Kht, Budapest

http://mek.oszk.hu/04600/04669/html/balogh_pedpszich0040/balogh_pedpszich0040.html

Letöltés ideje: 2021.04.21.

Barbainé Bérci Klára (2008): A pedagógia feladata a gyermek fejlődésének támogatásában. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, Budapest

https://www.nive.hu/Downloads/Szakkepzesi_dokumentumok/Bemeneti_kompetenciak_meresi_ertekelesi_eszkozrendszerenek_kialakitasa/2_1868_017_100915.pdf

Letöltés ideje: 2022. 03. 30.

Baffy Dezső et.al. (1981):Pszichológia III. Nemzeti Tankönyv Kiadó, Budapest

[file:///C:/Users/User/Downloads/Baffy-%20Kelemen-%20Kov%C3%A1cs-%20K%C3%B6v%C3%A9rn%C3%A9%20Pszichol%C3%B3gia%20III.%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Baffy-%20Kelemen-%20Kov%C3%A1cs-%20K%C3%B6v%C3%A9rn%C3%A9%20Pszichol%C3%B3gia%20III.%20(1).pdf)

Letöltés ideje: 2022. 03. 30.

Boldizsár Ildikó (2010): Meseterápia. Mesék a gyógyításban és a mindennapokban. Magvető kiadó, Budapest.

Bodonyi Edit et. al. (2006): Család, gyerek, társadalom. Elte Neveléstudományi Intézet, Budapest.

<http://mek.niif.hu/05400/05461/05461.pdf>

Letöltési idő: 2021.02.15

Buda Béla (1988): A személyiségfejlődés és a nevelés szociálpszichológiája. Tankönyvkiadó, Budapest.

Chrappán Magdolna (2011): AZ ISKOLAKEZDÉS PEDAGÓGIAI KIHÍVÁSAI. Magyar Óvodapedagógiai Egyesület, Debrecen.

https://oszkdk.oszk.hu/storage/00/00/31/80/dd/1/Az_iskolakezdes_pedagogiai_kihivasai.pdf#page=106

Letöltés ideje: 2021.04.21.

Cseri Csilla-Mohácsi Magdolna(2018):Módszertani segédanyag ADHD-val küzdő gyermekek iskolai megsegítéséhez. Csongrád Megyei Pedagógiai Szakszolgálat, Szeged.

<http://csmpsz.hu/wp-content/uploads/2019/01/Modszertani-segedanyag-ADHD-val-kuzdo-gyermekek-iskolai-megsegitesehoz.pdf>

Letöltés ideje: 2022.03.21

Dehelán Éve(2003): A pedagógiai-pszichológiai prevenció lehetőségei az óvodában. Pedagógiai folyóiratok.

<https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/a-pedagogiai-pszichologiai-prevencio-lehetosegei-az-ovodaban#footnote-7>

Dudás Marianna (n.é.): A hátrányos helyzetű gyermekek tehetség gondozásának rendszerszemléletű megközelítése. Nyíregyházi Főiskola Pedagógus Képző Kar, Nyíregyháza

<http://www.irisro.org/pedagogia2013januar/0414Dud%C3%A1sMarianna.pdf>

Letöltés ideje: 2021. 04. 21.

Fodor László (2008): Az oktatás elmélete és metodológiája. Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem műszaki és humántudományok.

[file:///C:/Users/User/Downloads/fodor%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/fodor%20(1).pdf)

Letöltési idő: 2021.02.01.

Gary Chapman (2003): Egymásra hangolva. Az öt szeretet-nyelv a házasságban. Harmat Kiadó, Budapest

Hilarion Petzold-Gabriele Ramin (2002): Gyermekpszichoterápia. Osiris Kiadó, Budapest.

JÁVORNÉ KOLOZSVÁRY JUDIT (2004): AZ ÓVODAPEDAGÓGUS SZEREP KIHÍVÁSAI. Trezor Kiadó, Budapest.

Józsa Krisztián (2016): Kihívások és lehetőségek az óvodai fejlesztésben. Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Tanszék, Szeged.

https://www.researchgate.net/profile/Krisztian-Jozsa/publication/303741232_Kihivasok_es_lehetosegek_az_ovodai_fejlesztesben/links/5750989208ae1f765f93eee0/Kihivasok-es-lehetosegek-az-ovodai-fejlesztesben.pdf

Letöltés ideje: 2021. 04. 20.

Kasik László et.al. (2017): TÁRSAS PROBLÉMÁK ÉS MEGOLDÁSUK 3–7 ÉVESEK KÖRÉBEN– FELTÁRÁS ÉS SEGÍTÉS. Mozaik kiadó, Szeged

http://real.mtak.hu/84741/1/O%CC%81voda%CC%81sok_sege%CC%81danyag_KO%CC%88TET_Kasik%20et%20al..pdf

Letöltés ideje: 2022. 03. 21.

Kelemen László (1986): Pedagógia Pszichológia. Tankönyvkiadó, Budapest.

Koncz Zsuzsa et.al. (2019): Módszertani segédlet magatartási és beilleszkedési problémák kezeléséhez. Csongrád Megyei Pedagógiai Szakszolgálat, Szeged

http://csmpsz.hu/wp-content/uploads/2019/07/M%C3%B3dszertani-seg%C3%A9dlet-magatart%C3%A1si-%C3%A9s-beilleszkes%C3%A9si-probl%C3%A9m%C3%A1k-kezel%C3%A9s%C3%A9hez-Sz.Zs_.pdf

Letöltés ideje: 2021.04.21.

Kiss Enikő Csilla és Sz. Makó Hajnalka (2010): MENTÁLHIGIÉNÉ ÉS SEGÍTŐ HIVATÁS. Fejezetek az elméletés a gyakorlat területeiről. Pannónia könyvek, Pécs.
file:///C:/Users/User/Downloads/2010-0029_kotet_46_129_46.pdf

Letöltés ideje: 2021.04.21.

Kovács György – Bakosi Éva (2004): Óvodapedagógia I. Kiadó: Kovácsné dr. Bakosi Éva,
https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/268618/FILE_UP_0_Ovodapedagogia.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Letöltés ideje: 2021.04.17.

Nagy Sándor (1978): Pedagógiai lexikon. Harmadik kötet L-Q, Akadémiai kiadó, Budapest.

Perlai Rezsóné (é.n.): Az óvodáskor viselkedéskultúrája, Okker Kiadó

Pinczésné Palásthy Ildikó (n.é.): A magatartási problémák és a drámapedagógusok.
http://publikacio.uni-eszterhazy.hu/4538/1/181_192_Pincz%C3%A9sn%C3%A9.pdf

Letöltés ideje: 2021.04.21.

Ranschburg Jenő (2003): Szülők lettünk. Az élet első hat éve. Saxum Kiadó, Kaposvár.

Ranschburg Jenő (2009): Szülők könyve. A fogantatástól az iskolakezdeésig. Saxum Kiadó, Szekszárd

Ranschburg Jenő et.al. (2007): A család: Harcmező és békeésiget. Saxum Kiadó, Kaposvár.

Ranschburg Jenő (2012): Pszichológiai rendelleneségek a gyermekkorban (részlet)
https://www.saxumkiado.hu/dokumentumok/pszichologiai_rendellenessegok.pdf

Letöltési idő: 2021.02.01.

Szilágyi István(n. é.): Kisiskolás- és prepubertáskorban megjelenő pszichés zavarok
<http://rmpsz.ro/uploaded/tiny/files/magiszter/2007/osz/04.pdf>

Letöltés ideje: 2021. 04. 20.

Stark Gabriella (2010): Óvodapedagógia és játékmódszertan – I. rész.
file:///C:/Users/User/Downloads/Stark_Gabriella_Ovodapedagogia_es_jatekm.pdf

Letöltés ideje:2021.04.15.

Stöckert Károlyné (2011): Kis játékpszichológia. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest.

Török Balázs (2005): Óvodák és szülők. Educatio,

[file:///C:/Users/User/Downloads/torokB_0504%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/torokB_0504%20(1).pdf)

Letöltés ideje: 2021.04.15.

Tasnádi Ágnes (2008): A pszichés fejlődés zavaraival küzdők nevelésében, oktatásában, fejlesztésében alkalmazott eljárások. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, Budapest.

https://www.nive.hu/Downloads/Szakkepzesi_dokumentumok/Bemeneti_kompetenciak_meresi_ertekelesi_eszkozrendszerenek_kialakitasa/3_1284_019_101030.pdf

Letöltési idő: 2021.02.12.

Vargáné Dr. Nagy Anikó (2017): Családi nevelés 2. Didakt Kft,

file:///E:/csaladi_neveles_2017.pdf

Letöltési idő: 2021.04.21.

Vekerdy Tamás(2001): Gyerekek, óvodák, iskolák. Saxum Bt, Kaposvár

http://users.atw.hu/pedszakv/2%20felev/alter%20isk/vekerdytamás_gyerekekovodakiskola_k.pdf

Letöltés ideje: 2022. 03. 30.

Villányi Györgyné (2001): Óvodavezetők kézikönyve IX. Kötet. Okker kiadó.

Zsolnai Anikó (1989): KÖTŐDÉSI RENDELLENESÉGEK GYERMEKKORBAN

http://acta.bibl.u-szeged.hu/36076/1/specifica_010_1989_117-127.pdf

Letöltés ideje: 2021. 04. 20.

MELLÉKLETEK

Kérdőív / Анкета

Szegedi Beáta vagyok, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola IV. évfolyamos óvodapedagógia szakos hallgatója. A szakdolgozat megírásához gyűjtök információkat arról, hogy az óvodai gyakorlatban, milyen hatékony módszereket, eszközöket alkalmaznak az óvónők, a nehezen kezelhetőség kialakulásának megelőzésében és kezelésében.

A kérdőív kitöltése névtelen. Az összegyűjtött információk általános formában, jelennek majd meg a dolgozatban. Kérem, segítse a válaszaival a kutatásomat.

Я, Сегеді Беата, студентка четвертого курсу, спеціальності Дошкільна освіта, Закарпатського Угорського інституту ім. Ференца Ракоці II. Через цю анкету збираю матеріали до проведення дослідження бакалаврської роботи. На основі ваших відповідей матиме можливість провести дослідження і педагогічний аналіз актуальної проблеми про можливість попередження та корекції «важко вихованості» дитини в умовах дошкільної освіти.

Заповнення анкет є цілком анонімним. Отримані інформації будуть опубліковані тільки в узагальненій формі. Прошу вас висловлюйте свою думку щиро!

1. Az ön életkora?/Скільки вам років?

2. Melyik településen található az óvoda, hol dolgozik?/Населений пункт, де знаходиться ваш дошкільний навчальний заклад?

3. Milyen a legmagasabb óvodapedagógiai végzettsége?/Який у вас найвищий ступінь дошкільної освіти?

-ifjú szakember/молодий спеціаліст

-BSc(Bachelor)/бакалавр

-MA (Mester) /магістратура

- Most tanul (mely képzési szinten, szakon)/ Зараз навчаюсь (на якому рівні освіти, спеціальності)

4. Hány éve dolgozik óvónóként?/Ваш стаж роботи вихователем ЗДО?

5. Milyen óvodai csoportban dolgozik?/В якій ви групі працюєте?

- bölcsődei csoport/ясельна група
 - kiscsoport/молодша група
 - középső csoport/середня група
 - nagy csoport/старша група
 - Vegyes csoport/змішана група
 - Egyéb/Інше _____
-

6. Milyen nyelven folyik az oktató-nevelői munka az óvodában?/ На якій мові проходить навчально-виховна робота у вашому садку?

7. Találkozott-e már a óvodapedagógusi tevékenysége során a nehezen kezelhetőség jelenségével? / Чи зустрічалися, ви у своїй практиці «важковихованою» дитиною?

8. A nehezen kezelhetőség súlyosabb kategóriái közül melyikkel találkozott már?/Із перелічених важких категорій(з вадами біологічного характеру),до якої належала «важковиховувана» дитина?

- Fogyatékos gyermek / Розумово відстала
- Agresszív gyermek / Агресивна дитина
- A hátrányos helyzetű gyermek / Асоціальна дитина
- ADHD figyelemzavar / Гіперактивна дитина

9. A nehezen kezelhetőség nem biológiai kategóriái közül melyikkel találkozott már?/ Із перелічених категорій(не біологічного характеру), якою Ви зустрічали?

- az anya-gyerek kapcsolatban keletkezett zavar (érzelmi elhanyagolás) / порушення у відносинах матері і дитини (емоційна занедбаність);
- a nem megfelelően megválasztott szülői nevelési stílus / неефективний стиль сімейного виховання;
- a diszharmonikus családban nevelkedő gyermek / дитина, яка виховується у дисгармонійній сім'ї;
- a bántalmazott gyermek / дитина, яка стала жертвою насильства
- pszichés zavarok / психічні розлади (неадекватні форми поедінки)

Egyéb/иные: _____

10. Van-e az Ön csoportban jelenleg nehezen kezelhető gyermek?/ Чи є тепер у вашій групі «важковиховувана» дитина?

-Igen / Так

-Nem / Ні

11. Ha van, akkor hány ilyen gyermek van az ön csoportjában? / Якщо є, то скільки таких дітей ходить у вашу групу?

12. Kérem, pontosan írja le, a nehezen kezelhetőség melyik típusához sorolható/sorolhatók?(minden esetet külön értelmezzen)/ Прошу Вас, напишіть конкретно, до якого типу відноситься/відносяться?

13. Milyen viselkedési szokásokat tapasztal az adott gyermeknél/gyerekeknél?(minden esetet külön értelmezzen)/ Чим характеризується його/ їх поведінка (типичні форми звички)? (кожного типу окремо характеризуйте, будь ласка) _____

14. A viselkedési formák kordában tartása érdekében, alkalmaz-e a nehezen kezelhető gyerekeknél büntetést? / Для урегулювання відхилень у поведінці таких дітей, чи використовуєте ви покарання?

-Igen / Так

-Nem / Ні

15. Ha igen, akkor melyet?/ Якщо так, тоді яке саме? _____

16. Sorolja fel azokat ahatékony módszereket, amelyek segítségével el tudja érni, hogy a gyermek viselkedése, szabályokhoz való alkalmazkodásának készsége javuljon? /Перелічіть, за допомогою яких методів Вам вдається урегулювати його/ їх поведінку?

17. Tapasztalatai alapján, a viselkedés korrekciójában, mely módszer a leghatékonyabb?/З вашого досвіду, який метод є найефективнішим для корекції поведінки таких дітей?

18. Tapasztalatai alapján, a „szeretetnyelv” (testi érintés, elismerő szavak, minőségi idő, ajándékozás, szívességek) alkalmazása a nehezen kezelhető gyermekek esetében, hatékonyak bizonyul-e?/ *Як вважаєте, «мова любові» (фізичний дотик, вчинки служіння, подарунки, якісний час, слова підтримки), чи є ефективним в урегулюванні поведінки таких дітей?*

-Igen / *Так*

-Nem / *Ні*

19. Ha igen, melyik az öt közül?/ *Якщо так, назвіть який найефективніший із п'яти?*

20. Mi a legnehezebb az ön számára a nehezen kezelhető gyermekekkel való bánásmód során?/ *Що є найважчим для вас у роботі з такими дітьми?*

Köszönöm az együttműködést!

Дякую за співпрацю!

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: A válaszadók életkori megoszlása	29
2. táblázat: Válaszadók település szerinti feloszlása	29
3. táblázat: A válaszadók végzettsége	30
4. táblázat: Az óvónői tevékenység alatt eltöltött évek száma	30
5. táblázat: A válaszadók mely óvodai csoportban dolgoznak.....	31
6. táblázat: Milyen nyelven folyik az oktatói-nevelői munka	31
7. táblázat: A válaszadók találkozási száma a nehezen kezelhetőség jelenségével az óvodai tevékenység alatt	31
8. táblázat: A nehezen kezelhetőség súlyosabb kategóriái közül a válaszadók ezekkel találkoztak már	32
9. táblázat: A nehezen kezelhetőség nem biológiai kategóriái közül melyikkel találkozott már	32
10. táblázat: Van-e az Ön csoportjában jelenleg nehezen kezelhető gyermek	33
11. táblázat: Ha van, akkor hány ilyen gyermek van az ön csoportjában	33
12. táblázat: Nehezen kezelhetőség típusai szerinti megoszlás.....	33
13. táblázat: Viselkedési szokások az adott gyermeknél/gyerekeknél	34
14. táblázat: A viselkedési formák kordában tartása érdekében, alkalmaznak-e gyerekeknél büntetést	36
15. táblázat: Büntetés alkalmazása viselkedési formák kordában tartása érdekében....	36
16. táblázat: A válaszadók leghatékonyabb módszerei a nehezen kezelhető viselkedés szabályozására.	37
17. táblázat: Tapasztalatai alapján, a viselkedés korrekciójában, mely módszer a leghatékonyabb	39
18. táblázat: A válaszadók a szeretetnyelv alkalmazásának hatékonysága a válasz adók szerint.....	40
19. táblázat: Ha igen, melyik az öt közül? Így válaszoltak	40
20. táblázat: A válaszadók nehézségei a nehezen kezelhető gyermekkel	41

Diagramok jegyzéke

1. diagram:Életkori megoszlása.....	29
2. diagram: A válaszadók végzettsége.....	30
3. diagram: A válaszadók munkaviszonya	31
4. diagram: A válaszadók találkozási száma a nehezen kezelhetőség jelenségével	32
5. diagram: Büntetés alkalmazása	36

Завідувачу кафедри
Біді Олені Анатоліївні,
доктору пед. наук,
професору
здобувача вищої освіти
Сегеді Беата Оттівна
Студентки IV-го курсу
012 Дошкільна освіта

ЗАЯВА

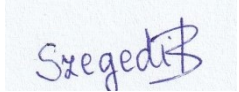
З правилами чинного Положення «Про академічну доброчесність в Закарпатському угорському інституті імені Ф. Ракоці II» від «30» серпня 2019 року, згідно з яким виявлення плагіату є підставою для відмови в допуску роботи до захисту і застосування заходів дисциплінарної та академічної відповідальності, ознайомлений(а).

Про використання Системи виявлення текстових збігів/ідентичності/ схожості в роботах здобувачів вищої освіти повідомлений(а) та надаю свою згоду на обробку та збереження моєї роботи в Базі даних Інституту. Також надаю ЗУІ право на передачу моєї роботи для обробки та збереження в Системі виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості та використання роботи для виявлення плагіату в інших роботах, які завантажувалися/завантажуються для перевірки Системою виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості та користувачами, які мають доступ до цієї Системи, виключно в обмежених цілях для виявлення плагіату в текстах робіт.

Робота для перевірки Інституту надається в друкованому та електронному варіанті. Електронна версія моєї роботи збігається (ідентична) з друкованою.

31.05.2022

Дата

Підпис

Bida Olena
tanszékvezetőnek
Szegedi Beáta,
óvodapedagógia szak IV.
évfolyam

NYILATKOZAT

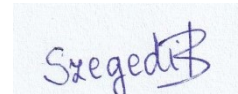
A II. Rákoczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola 2019. augusztus 30-án kelt tudományetikai szabályzatának pontjaival, amelyek szerint plágium felfedezése esetén a diplomamunka nincs védéshez engedve, megismerkedtem.

Tájékoztatást kaptam a plágiumszűrő rendszer használatáról, hozzájárulok a munkám ellenőrzéséhez és tárolásához az intézményi adatbázisban. Felhatalmazom az intézményt, hogy a munkámat ellenőrzés után felhasználhassák a plágiumszűrő program működésénél a további munkák ellenőrzésének folyamatában.

A munkát ellenőrzés céljából elektronikusan és nyomtatott formában is benyújtottam az intézménynek. Munkám elektronikus változata azonos a nyomtatott példánnyal.

2022.05.31

Dátum

Aláírás

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1011250477

Дата перевірки:
19.05.2022 14:31:27 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
19.05.2022 14:33:50 EEST

ID користувача:
100006701

Назва документа: Szegedi Beáta

Кількість сторінок: 52 Кількість слів: 13179 Кількість символів: 107421 Розмір файлу: 2.09 MB ID файлу: 1011141054

2.28% Схожість

Найбільша схожість: 0.34% з Інтернет-джерелом (http://www.pukanszky.hu/eloadasok/Selye_Csalad%20es%20iskola/ped)

1.53% Джерела з Інтернету

34

Сторінка 54

1.09% Джерела з Бібліотеки

20

Сторінка 54

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

1